

Gender en seksuele diversiteit in Zaanstad 2023

Onderzoek naar acceptatie en discriminatie van lhbtq+ personen

www.zaanstad.nl

ZNSTD

Colofon

Team Onderzoek & Statistiek
Gemeente Zaanstad

Onderzoek en rapport is opgesteld in samenwerking met:
Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland
Stichting De Zaanse Regenboog
Stichting Paarse Vrijdag Krant

Discriminatie.nl

Zaanstreek-Waterland

STICHTING
PAARSE
VRIJDAG KRANT

Om te beginnen

Ik vind het ontzettend verdrietig dat veel lhbtq+ personen in Zaanstad discriminatie, intimidatie en geweld ervaren. In het onderzoek komt naar voren dat de acceptatie van lhbtq+ personen is afgenomen ten opzichte van 2021. Zo worden huwelijken van lhbtq+ personen minder geaccepteerd en hebben meer onderzochte inwoners er moeite mee als mensen in transitie gaan. Het aandeel inwoners dat het prima vindt als hun kind een lhbtq+ persoon zou zijn, is afgenomen. Dat zijn schokkende uitkomsten. Helaas komt het overeen met het landelijk beeld dat de polarisatie, verruwing en verharding toeneemt in onze maatschappij.

Zaanstad draagt actief uit dat iedereen zichzelf moet kunnen zijn in onze gemeente. Dit onderzoek laat zien dat dit voor veel mensen uit de queer community helaas niet het geval is. Zij maken zich onzichtbaar of vermijden plekken omdat ze zich daar onveilig voelen. Een deel van de lhbtq+ personen gedraagt zich anders in het openbaar dan zij zouden willen. Zij durven bijvoorbeeld niet hand in hand te lopen. Dat is onacceptabel. Er zijn helaas geen eenvoudige oplossingen voor dit probleem. De aanbevelingen geven richting aan wat ons te doen staat met z'n allen. Gemeente Zaanstad samen met de Zaanse Regenboog, scholen, andere maatschappelijke instellingen en de politie.

Gerard Slegers, wethouder

Wij vinden het zeer teleurstellend dat de acceptatie van lhbtq+ personen in Zaanstad is afgenomen en dat mensen uit onze gemeenschap zich onzichtbaar maken of plekken vermijden, omdat ze zich onveilig voelen. Het is heel belangrijk om zichtbaar te blijven als gemeenschap en om de mensen die het moeilijk hebben te ondersteunen. Voorlichting en activiteiten gericht op ontmoeting hebben prioriteit, want onbekend maakt onbemind.

Synthia Schaar, Frank Vos en Rosanne Kolvers - de politieke werkgroep van De Zaanse Regenboog,

In de bijna dertig jaar van haar bestaan ontving Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland nooit zoveel meldingen over discriminatie van LHBTIQ+-ers als in 2023. Dat sluit aan bij de ervaringen van andere organisaties en van onderzoekers. Steeds vaker en steeds harder worden LHBTIQ+-ers beledigd, uitgescholden en bedreigd. Via social media, maar ook in de fysieke wereld. Dat is meer dan zorgelijk. Het is noodzakelijk om daar paal en perk aan te stellen. Door het te melden, bijvoorbeeld bij ons of bij de politie. Door het te voorkomen, onder meer via voorlichting in het onderwijs. En door in te grijpen wanneer je getuige bent van asociaal gedrag of erger. We hebben daarin allemaal een verantwoordelijkheid.

Erik Schaap - Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland

Iedereen wil geaccepteerd worden zoals je bent. Dat geldt nog eens extra voor de kinderen en jongeren van de gemeente Zaanstad. Zij moeten zich vrij kunnen ontwikkelen en een plekje in de wereld kunnen vinden voor zichzelf. Uit dit onderzoek blijkt helaas dat dat in Nederland en in Zaanstad nog niet altijd kan. Jongeren voelen de noodzaak om zich buiten de deur anders voor te doen dan ze zijn. Gelukkig kan elke inwoner het verschil maken door in je uitingen en uitspraken inclusief te zijn. Zo zorg je ervoor dat iedereen zich bij jou in de buurt veilig kan voelen. De leerlingen van het Zaanse GSA Netwerk zijn hierbij belangrijk. Zij delen ervaringen en organiseren Paarse Vrijdag juist om de zichtbaarheid en acceptatie op scholen te vergroten. Netwerken en goede voorlichting op school blijven heel hard nodig, dat laat het onderzoek zien.

Bas Hageman - Stichting Paarse Vrijdag Krant

Leeswijzer

De rapportage bestaat uit twee delen. Het eerste deel betreft opvattingen van bewoners over lhbtq+ personen in Zaanstad en het tweede deel bevat ervaringen van Zaanse lhbtq+ personen zelf.

Deze twee perspectieven kunnen afzonderlijk van elkaar worden gelezen.

Deel 1: Het perspectief van Zaanse inwoners (blz. 9-21)

Deel 2: Het perspectief van lhbtq+ personen in Zaanstad (blz. 22-42)

Voorafgaand aan deze twee delen vindt u een samenvatting en aanbevelingen die beide delen betreffen.

De onderzoekverantwoording wordt los van dit onderzoeksrapport als bijlage beschikbaar gesteld. Hierin vindt u (een toelichting op) de vragenlijsten en de statistische verantwoording voor de gedane analyses.

Inhoudsopgave

Samenvatting en aanbevelingen	6
Deel 1: Onderzoek onder inwoners Zaanstad	10
Samenvatting	11
1. Inleiding	13
2. Uitkomsten onderzoek Zaanpanel	13
2.1 Acceptatie lhbtq+ personen	13
2.2 Acceptatie lhbtq+ personen in de omgeving	16
2.4 Acceptatie in werk- schoolomgeving	18
2.5 Lhbtq+ personen bij het uitgaan in Zaanstad niet overal veilig	19
2.6 Inzet gemeente voor acceptatie lhbtq+ personen	20
3. Acceptatie lhbtq+ personen op veel vlakken achteruitgegaan – vergelijking 2021 – 2023	21
Deel 2: Het perspectief van lhbtq+ personen in Zaanstad	23
Samenvatting	24
1. Inleiding	26
2. Achtergrondkenmerken onderzochte doelgroep	27
3. Resultaten	30
3.1 Coming out	30
3.2 Acceptatie	32
3.3 Veiligheidsbeleving	32
3.4 Negatieve reacties en geweld in de openbare ruimte	34
3.5 Negatieve reacties en geweld bij instantie	35
3.6 Gevoelens na discriminatie	37
3.7 Omstanders	38
3.8 Ondernomen acties na ervaren discriminatie	39
3.9 Discriminatie in de tijd	40
3.10 Ideeën om veiligheid te vergroten	40
4. Vergelijking 2021-2023	42

Samenvatting en aanbevelingen

In samenwerking met Stichting De Zaanse Regenboog, Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland (voorheen Bureau Discriminatiezaken Zaanstreek/Waterland) en stichting de Paarse Vrijdag Krant heeft de gemeente Zaanstad in het najaar van 2023 voor de tweede keer een onderzoek uitgevoerd naar acceptatie en discriminatie van lhbtq+ personen in Zaanstad. Lhbtq+ staat voor lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender, intersekse en queer personen, de + voor andere seksuele en genderidentiteiten. De terminologie om naar de queer community te verwijzen verschilt. Tegenwoordig wordt vaak ook de term lhbtqa+ gebruikt. De letter a staat voor aseksuele personen. In dit onderzoek hebben we deze groep niet nader onderzocht daarom schrijven we alleen lhbtq+.

Evenals bij de eerste meting in 2021 zijn er voor dit onderzoek twee enquêtes uitgezet:

- Een enquête afgenomen bij het Zaanpanel.
Dit panel bestaat uit inwoners van Zaanstad die een paar keer per jaar bevraagd worden over een aantal onderwerpen. In het kader van dit onderzoek is een aantal stellingen voorgelegd op basis waarvan een inschatting gemaakt kan worden in hoeverre lhbtq+ personen in Zaanstad er mogen zijn en erbij horen als ieder ander.
- Een enquête afgenomen onder de doelgroep.
Het betreft lhbtq+ personen woonachtig in Zaanstad die zijn bereikt via mailinglijsten van het lhbtq+ netwerk, aankondigingen op sites, in nieuwsbrieven en via social media, zoals X (Twitter) en Facebook.

Er is dus vanuit twee perspectieven gekeken naar acceptatie en discriminatie van lhbtq+ personen: vanuit het perspectief van lhbtq+ personen en vanuit het perspectief van Zaanse inwoners.

In hoeverre de lhbtq+ personen die deelgenomen hebben aan dit onderzoek representatief zijn voor alle lhbtq+ personen kan niet gezegd worden. Het onderhavige onderzoek geeft in ieder geval meer inzicht in de vormen van discriminatie en de plekken waar discriminatie plaatsvindt.

Een representatiever instrument vormt de Zaanpeiling, dat is het grootste inwonersonderzoek van Zaanstad en wordt verspreid onder 4.500 inwoners van 18 jaar en ouder. In de Zaanpeiling van 2021 is voor het eerst gevraagd naar de seksuele oriëntatie van de respondenten. Het vormt een redelijk goede afspiegeling van de bevolking. In de Zaanpeiling 2023 was 6,6% van de respondenten lesbisch, homoseksueel of biseksueel (lhb). Hiervan had 18% te maken met discriminatie op basis van hun seksuele voorkeur. Inzicht in het totaal aantal personen dat in Zaanstad vanwege genderexpressie gediscrimineerd wordt kan tot op heden niet gegeven worden. Uit dit onderzoek en ook uit onderzoek elders in Nederland blijkt dat genderexpressie die afwijkt van de norm vaker leidt tot negatieve reacties dan seksuele oriëntaties.

Centrale begrippen in het onderzoek zijn acceptatie en zich veilig voelen. Lhbtq+ personen verkeren in bepaalde opzichten in een kwetsbare positie. In een inclusieve samenleving voelen alle mensen zich geaccepteerd en kan iedereen gelijkwaardig deelnemen aan het maatschappelijk leven. Discriminatie gaat hier lijnrecht tegenin. Door discriminatie kunnen mensen het gevoel krijgen dat ze niet zichzelf mogen zijn en er niet bij (mogen) horen. Hoe er gedacht wordt over homo- en bisexualiteit en genderdiversiteit is niet alleen van belang als indicatie van het maatschappelijk klimaat, maar is ook direct van invloed op uitsluiting en discriminatie en daarmee op de leefsituatie en het welzijn van lhbtq+ personen.

Afnemende acceptatie

Vergeleken met de vorige meting is er ten aanzien van de opvattingen over lhbtq+ personen een ontwikkeling waar te nemen van *afnemende* acceptatie. Zo worden huwelijken van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen minder geaccepteerd en hebben meer onderzochte inwoners er moeite mee als mensen in transitie gaan dan twee jaar geleden. Het aandeel inwoners dat het prima vindt als hun kind een lhbtq+ persoon zou zijn, is afgenomen. Ook in de straat, buurt, Zaanstad en Nederland is de acceptatie volgens de onderzochte inwoners minder dan in de vorige meting. Er wordt vaker op een negatieve manier over lhbtq+ personen gepraat op werk of school. Minder onderzochte inwoners onderschrijven de stelling dat de gemeente zich actief moet uitspreken tegen discriminatie van lhbtq+ personen. Ook vinden zij het minder belangrijk dat de gemeente op scholen voorlichting organiseert over seksuele diversiteit.

Het onderzoek onder de doelgroep zelf bevestigt gedeeltelijk dit beeld. De onderzochte lhbtq+ personen voelen zich in 2023 minder geaccepteerd in het uitgaansleven dan in 2021. Ook voelen zij zich minder veilig op school/werk dan in 2021. Wel zijn er meer lhbtq+ personen die als zij ervaringen hadden met ongewenst gedrag, dit met iemand bespreken.

Jongere lhbtq+ personen en transgenderpersonen voelen zich vaker onveilig

Bijna de helft (44%) van de onderzochte lhbtq+ personen met een homo-, lesbische-, bi- of panseksuele oriëntatie en 60% van de respondenten met een transgender/fluide of non-binaire genderidentiteit had het afgelopen jaar te maken met negatieve reacties vanwege hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit, zoals afkeurende blikken, schelden, duwen of slaan.

Het meest veilig voelt men zich in het lhbtq+ uitgaansleven en het minst veilig in het 'andere' uitgaansleven en het openbaar vervoer. Het zijn vaker jongeren die zich niet veilig voelen op het werk of in school.

Ten opzichte van de totale groep lhbtq+ respondenten maken relatief veel respondenten zich onzichtbaar of vermijden plekken omdat ze zich daar onveilig voelen. Het zijn vaker jongeren en transgenderpersonen die plekken mijden vanwege angst voor negatieve reacties vanwege seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

Het zijn vaker jongeren die zich in het openbaar anders gedragen dan zij zouden willen, zoals niet hand in hand lopen. Het zijn vaker non-binaire/fluide personen die zich in het openbaar anders kleden dan zij zouden willen.

Omstanders grijpen zelden in bij incidenten gericht tegen lhbtq+ personen.

In de meeste gevallen dat onderzochte lhbtq+ personen te maken hadden met ongewenste situaties waren er omstanders aanwezig, slechts in een klein deel van de gevallen kwamen zij op voor het slachtoffer. Als er wel werd opgekomen waren het vooral omstanders die bekenden waren van het slachtoffer. Omstanders alarmeerden nooit de politie. Slechts een klein deel (5%) van de lhbtq+ personen doet aangifte bij de politie.

Conclusie

Het onderhavig onderzoek strookt met de tendens die ook in andere delen van Nederland zichtbaar is. Inclusie en acceptatie van lhbtq+ personen is nog steeds niet vanzelfsprekend (Huijnk, 2022)¹. De laatste jaren stagneert de acceptatie. Nederland stond ooit hoog in de Europese rangorde van landen als het gaat om lhbtq+ rechten, maar is inmiddels afgezakt naar een veertiende plek van de 54 landen op de Rainbow Europe Index, een initiatief van mensenrechtenorganisatie ILGA.²

¹ Huijnk, W. (2022). Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa 2022. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

² ILGA (2023) Rainbow Europe map and index. <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/>

Het toenemende geweld tegen lhbtq+ personen en de afnemende mate van acceptatie zijn zorgwekkende trends die zich wereldwijd voordoen. Uit onderzoek blijkt dat er verschillen zijn in de opvattingen over homo- en bisexualiteit tussen sociaal-demografische groepen in de Nederlandse samenleving: vrouwen zijn positiever dan mannen, jongeren zijn positiever dan ouderen, hoger opgeleiden zijn positiever dan lager opgeleiden, mensen die geen religie aanhangen zijn positiever dan religieuze mensen, bewoners van stedelijke gebieden zijn positiever dan degenen op het platteland en Nederlanders zonder een migrantenachtergrond zijn positiever dan Nederlanders met een migratieachtergrond.³

We hebben in de huidige tijd te maken met twee bewegingen (en alles wat daartussen zit): aan de ene kant groeit het besef dat we moeten opkomen voor de rechten van lhbtq+ personen door inclusiviteit te bevorderen en vooroordelen te bestrijden. Dit betekent dat racisme, seksisme, homofobie, transfobie, validisme en andere vormen van discriminatie worden erkend en bestreden. En aan de andere kant is er een tegenbeweging ontstaan. Deze bestaat uit mensen die vaak kritisch zijn over wat zij zien als overdreven politieke correctheid, cancel cultuur, identiteitspolitiek en een te sterke focus op sociale rechtvaardigheidsthema's. Deze polarisatie kan leiden tot intolerantie en haat tegen lhbtq+ personen.

Aanbevelingen

Om de acceptatie en veiligheid van lhbtq+ personen te vergroten worden op basis van uitkomsten in dit rapport de volgende aanbevelingen gedaan, zij sluiten aan bij de aanbevelingen van het vorige onderzoek en zijn afgestemd met Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland, Stichting de Zaanse Regenboog en stichting De Paarse Vrijdag Krant.

Zichtbaarheid vergroten

- Ondanks het dilemma dat meer zichtbaarheid meer weerstand kan genereren, blijft de aanbeveling uit de eerste meting staan. Het vergroten van zichtbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor acceptatie, veiligheid en weerbaarheid van lhbtq+ personen. Met zichtbaarheid wordt aan een breder publiek het signaal afgegeven dat lhbtq+ personen zichzelf mogen en kunnen zijn (Kastelijn & Hablous, 2019)⁴.
- Kies er als gemeente voor om geen stap terug te doen naar aanleiding van de gegroeide weerstand, maar leg het beleid rond bijvoorbeeld het hijsen van de regenboogvlag beter uit.
- De gemeente kan bij het verstekken van subsidies strengere voorwaarden rond diversiteit en inclusie stellen.
- Het inzetten van rolmodellen en persoonlijke verhalen uit de lhbtq+ gemeenschap kan bijvoorbeeld worden ingezet bij campagnes rond straatintimidatie. Lhbtq+ personen zijn vaker slachtoffer van ongewenst gedrag op straat. Het persoonlijk maken door middel van verhalen geeft deze groep (letterlijk) een gezicht, hetgeen bijdraagt aan het de-objectiveren van de lhbtq+ gemeenschap.
- Specifiek aandacht geven aan genderdiversiteit. Het valt op dat transgender personen kwetsbaarder zijn als het gaat om discriminatie.

Ontmoeten bevorderen

- Ondersteunen van lhbtq+ personen zelf, door een fysieke plek voor ontmoeting te faciliteren, met speciale aandacht voor lhbtq+ jongeren en transgender personen.

³ Huijnk, W. (2022). Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa 2022. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

⁴ Kastelein, C., Hablous, G. (2019). Communicatie en zichtbaarheid van lokaal LHBTI-beleid. Movisie

- Ontmoetingsplekken zoals bijvoorbeeld sportclubs en het uitgaansleven in Zaanstad lhbtq+ vriendelijker maken.
- Wat kan bijdragen aan onderlinge ondersteuning en ontmoeting binnen de lhbtq+ gemeenschap is het breder onder de aandacht brengen van de 'Roze Kaart'. Deze kaart, opgesteld door Stichting de Zaanse Regenboog in samenwerking met de gemeente, bevat verwijsmogelijkheden voor de lhbtq+ doelgroep met daarin ook de huidige ontmoetingsplekken en -momenten. Deze kaart kan door de gemeente actief worden gedeeld binnen het eigen netwerk van bijvoorbeeld de sociale wijkteams en jeugdteams. Het GSA-netwerk kan deze kaart verspreiden op scholen.
- De samenwerking tussen organisaties in de stad gericht op inclusiviteit bevorderen.

Voorlichting en scholing

Je kunnen inleven in de ander en informatie over genderidentiteit en seksuele oriëntatie draagt bij aan meer begrip voor elkaar. Voorlichting en scholing is daarbij noodzakelijk. De volgende aanbevelingen dragen hieraan bij:

- De positie van jonge lhbtq+ personen versterken, juist omdat zij extra kwetsbaar zijn. Het gaat dan over gerichte en structurele voorlichting op scholen over seksuele oriëntatie en genderidentiteit. Dit impliceert ook aandacht voor het taalgebruik op school, zoals het kwetsende gebruik van het woord homo als scheldwoord.
- Het kan helpen om lessen over seksuele diversiteit en genderidentiteit te implementeren in (bestaande) programma's op scholen rond pesten en discriminatie.
- Gerichte scholing voor docenten.
- Budget beschikbaar stellen voor taakuren docenten voor diversiteit, bijvoorbeeld via het GSA-netwerk.
- Ervaringsdeskundigen, het Zaanse GSA-netwerk en Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland inzetten in de lessen.
- Ook intern als gemeente investeren in diversiteit en inclusie, door het nadrukkelijk stimuleren en bewaken van inclusiviteit en lhbtq+ vriendelijkheid binnen de gemeente.
- Opkomen voor iemand die zich buitengesloten voelt of gediscrimineerd wordt, helpt. Stimuleer daarom het opkomen voor elkaar, bijvoorbeeld met campagnes rond straatintimidatie.

Deel 1: Onderzoek onder inwoners Zaanstad

Samenvatting

Aan het Zaanpanel is gevraagd wat de acceptatie van lhbtq+ personen is bij henzelf, in de omgeving, op werk en in de Zaanse horeca. Het volgende beeld over lhbtq+ acceptatie komt naar voren.

Acceptatie in eigen kring groot maar minder groot dan de vorige keer

Wettelijke rechten van lhbtq+ personen worden door het overgrote deel van het Zaanpanel onderschreven, maar minder geaccepteerd dan de vorige meting. Zichtbare uitingen kunnen vaker rekenen op negatieve reacties, publiekelijk zoenen door homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen wordt deze keer *vaker* als aanstootgevend gezien dan in 2021.

Mensen die zich niet tot man of vrouw rekenen en vragen om een genderneutraal toilet worden door een opmerkelijk groot deel van het panel (45%) als 'moeilijk doen' getypeerd. *Meer* respondenten hebben er deze keer moeite mee als mensen van geslacht willen veranderen in vergelijking met 2021.

Voor een deel van de respondenten is acceptatie van lhbtq+ personen niet vanzelfsprekend. Familie of vrienden zouden het niet accepteren mocht de respondent lhbtq+ personen zijn. Ook geeft een deel van de respondenten aan dat zij er problemen mee zou hebben als hun eigen kind lhbtq+ persoon blijkt te zijn, met name vanwege angst voor pesten of discriminatie, dit deel is *toegenomen* ten opzichte van 2021.

Hoe verder weg hoe lager men de acceptatie ingeschat

Huisgenoten, familie en vrienden, zo beoordelen respondenten van het Zaanpanel, vinden lhbtq+ personen in overgrote meerderheid (helemaal) normaal. Buiten de eigen kring is de acceptatie van lhbtq+ personen volgens respondenten minder vanzelfsprekend, met name de acceptatie in Zaanstad als geheel en in Nederland wordt laag ingeschat. Op alle fronten schatten respondenten de acceptatie van lhbtq+ personen significant *lager* in dan in de vorige meting.

De overgrote meerderheid geeft wel aan dat lhbtq+ personen in de buurt veilig kunnen wonen. Respondenten uit de Zaanse dorpen zijn positiever over de acceptatie in de woonwijk dan respondenten uit Zaandam.

Acceptatie op werk, school en in de horeca lijkt groot, maar...

Werkenden zijn positiever over lhbtq+ personen, ook al is niet elke school- of werkomgeving even veilig, homo wordt bijvoorbeeld nog vaak als scheldwoord gebruikt. Er wordt ditmaal significant *vaker* aangegeven dat er op een negatieve manier over lhbtq+ personen gepraat op werk of school.

In het Zaanse uitgaansleven worden volgens 10% van de respondenten lhbtq+ personen niet gelijk behandeld. Ook wordt door 15% van de respondenten aangegeven dat er in de Zaanse horeca waar zij komen negatief over lhbtq+ personen wordt gepraat. Opvallend is dat enkele respondenten zeggen dat de acceptatie afhankelijk is van het gedrag van lhbtq+ personen, waarbij 'normaal gedrag' als minder problematisch wordt ervaren dan 'extravagant gedrag'.

Gemeente: spreek je uit, maar respondenten zijn ook kritisch

Respondenten zien graag dat de gemeente zich actief uitspreekt tegen lhbtq+ discriminatie en dat zij ondersteunen met voorlichting op scholen. Andere vormen van ondersteuning vanuit de gemeente vinden respondenten minder belangrijk. In de reacties geven vooral respondenten die tegen inmenging van de gemeente op lhbtq+ kwesties zijn, hun mening. Sommigen vinden dat het faciliteren van aparte evenementen voor de lhbtq+ gemeenschap contraproductief is en tot negativiteit kan leiden. Er is in de open antwoorden weerstand tegen 'overdreven' aandacht, vlaggen en speciale evenementen.

Deze keer onderschrijven *minder* respondenten de stelling dat de gemeente zich actief moet uitspreken tegen discriminatie van lhbtq+ personen. Ook vinden ditmaal *minder* respondenten het belangrijk dat de gemeente op scholen voorlichting organiseert over seksuele diversiteit.

1. Inleiding

In samenwerking met Discriminatie.nl Zaanstreek-Waterland (voorheen Bureau Discriminatiezaken), Stichting de Zaanse Regenboog en De Paarse Vrijdag Krant heeft de gemeente Zaanstad opnieuw een panelonderzoek gehouden over de opvattingen van Zaanse panelleden over lhbtq+ personen in de eigen omgeving en in Zaanstad.

Aan de leden van het Zaanpanel is net als 2 jaar geleden gevraagd of zij een vragenlijst wilden invullen waarin verschillende stellingen over (de acceptatie van) lhbtq+ personen worden voorgelegd. Er namen 1.397 respondenten deel aan de vragenlijst (respons van 48%). In 2021 waren dit er 1.393 (respons van 51%).

Het Zaanpanel is niet geheel representatief voor de Zaanse inwoners. In het panel nemen verhoudingsgewijs veel HBO/WO opgeleiden en mensen zonder migratieachtergrond deel, ook zijn jongeren ondervertegenwoordigd. Deze vertekening in het panel zouden invloed kunnen hebben op de uitkomsten. We zien bijvoorbeeld binnen het panel dat HBO/WO opgeleiden positiever zijn over (de acceptatie van) lhbtq+ personen. Aangezien in het panel ook meer HBO/WO opgeleiden zitten dan bij de Zaanse inwoners, zal het panel wellicht positiever zijn dan de inwoners in het algemeen. We hebben het daarom bij het bespreken van de resultaten over uitkomsten van het panel en niet over de Zaanse inwoners in het algemeen. We verwachten wel dat verschillen tussen groepen en verschillen tussen de antwoorden nu en de vorige meting, breder gelden dan alleen onder de panelleden.

Er was op verschillende plekken in de vragenlijst ruimte voor het geven van een toelichting op de vragen. De vragen zijn hetzelfde als de vorige keer, op de vragen over het uitgaan na. Hier is deze keer expliciet gevraagd naar ervaringen in het Zaanse uitgaansleven. De samenstelling van de respondenten uit het panel is vergelijkbaar met de vorige keer.

2. Uitkomsten onderzoek Zaanpanel

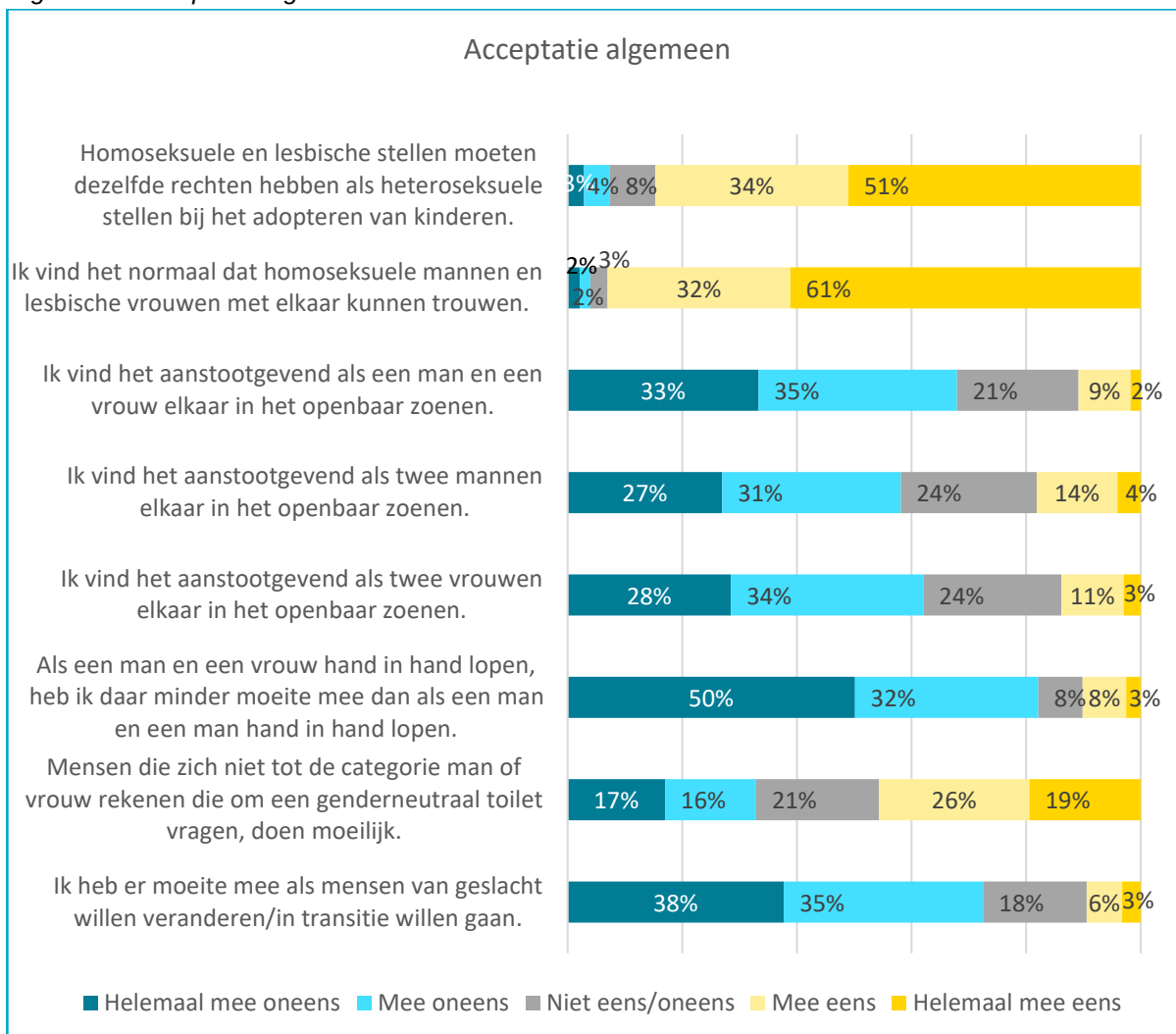
2.1 Acceptatie lhbtq+ personen

Een groot deel van het panel staat positief tegenover lhbtq+ personen. Bijna alle respondenten geven aan dat het huwelijk tussen mensen van dezelfde sekse als normaal wordt beschouwd, 93% is het hiermee (helemaal) eens. In iets mindere mate geldt dit ook voor de adoptierechten die homoseksuele en lesbische stellen hebben, 85% is het hiermee (helemaal) eens. Er is weinig onderscheid tussen de respondenten in hoeverre ze het aanstootgevend vinden dat een man en een vrouw of twee mannen of twee vrouwen met elkaar zoenen op straat. Wel geeft een iets groter deel aan het aanstootgevend te vinden als zij twee mannen in het openbaar met elkaar zien zoenen, 18% is het hiermee (helemaal) eens. Ook heeft 10% aan er meer moeite mee te hebben als twee mannen hand in hand lopen dan als een man en een vrouw hand in hand lopen.

Dit komt overeen met het landelijk beeld: “[Er] wordt over sommige onderwerpen op het terrein van homo- en biseksualiteit wat minder positief gedacht. Het gaat hier met name over opvattingen over (zichtbare) intimiteit tussen mensen van gelijk geslacht.”⁴

Mensen die zich niet tot man of vrouw rekenen en vragen om een genderneutraal toilet worden door een opmerkelijk groot deel van het panel als ‘moeilijk doen’ getypeerd (45%). Een veel kleiner deel heeft er moeite mee als mensen van geslacht willen veranderen (9%).

Figuur 2.1 Acceptatie algemeen

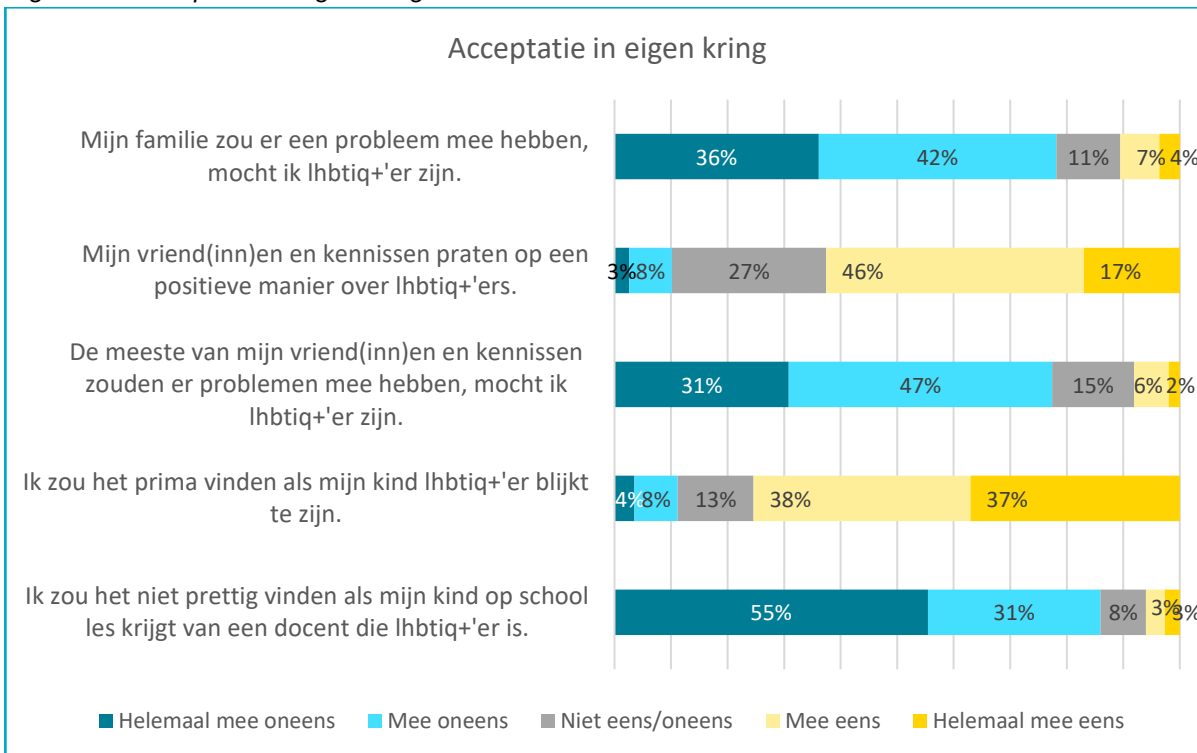

Als we kijken of er verschillen zijn op basis van achtergrondkenmerken, dan valt het volgende op:

- Vrouwen zijn positiever over (rechten van) lhbtq+ personen dan mannen.
- Werkenden zijn positiever dan respondenten die met pensioen zijn.
- 65+-ers zijn negatiever dan mensen jonger dan 39 jaar.
- Respondenten met een HBO/WO-opleiding zijn positiever over lhbtq+ personen dan anders opgeleiden.

Een ander blok stellingen gaat over de acceptatie van lhbtq+ personen in de eigen kring. Ongeveer acht van de tien respondenten (78%) geven aan dat het voor hun familie of vrienden geen probleem zou zijn als zij zelf een lhbtq+ persoon zou zijn. Een iets groter deel van de respondenten (86%) geeft aan er geen probleem mee te hebben als een lhbtq+ persoon voor de klas staat. Als het eigen kind een lhbtq+ persoon zou zijn, zou 75% dat prima vinden.

Figuur 2.2 Acceptatie in eigen kring

Echter, 12% van de respondenten geeft aan dat het wél problematisch is/zou zijn als het eigen kind lhbtq+ persoon zou zijn. Dat betekent dat een deel van de Zaankanters bang is voor discriminatie, discriminatie ervaart of mogelijk zelf discrimineert.

Ook bij deze stellingen zijn er verschillen tussen groepen:

- Vrouwen zijn positiever over de acceptatie in eigen kring dan mannen;
- HBO/WO-opgeleiden oordelen positiever over de acceptatie in eigen kring dan anders opgeleiden.

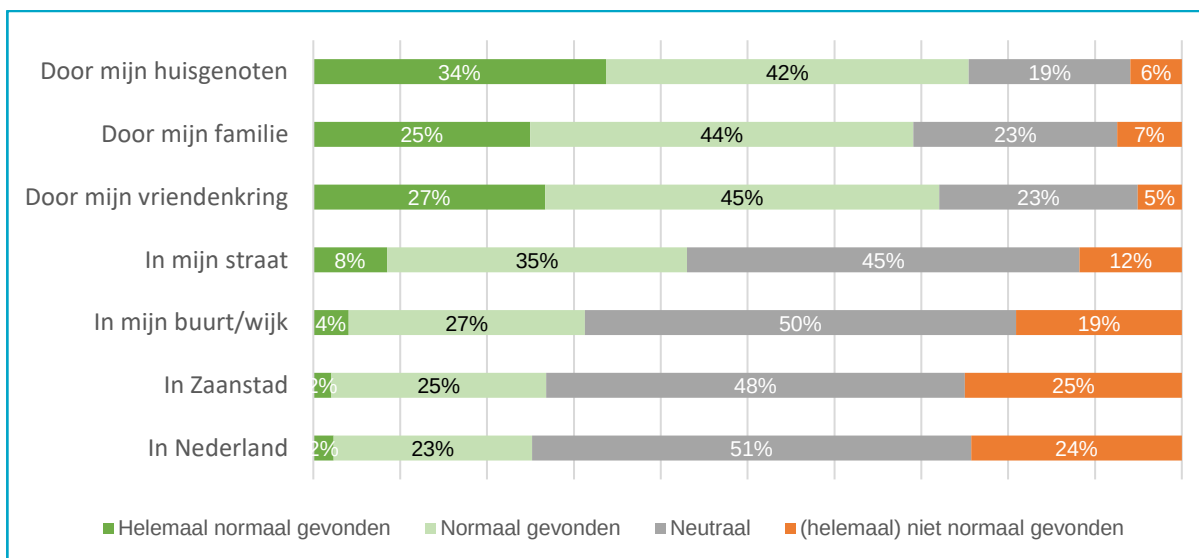
Op de vraag of respondenten hun antwoorden willen toelichten, komen ruim driehonderd reacties. Er zijn reacties waarin men zich uitspreekt voor acceptatie van lhbtq+ personen zoals: *"Ieder mens heeft het recht om te zijn wie hij/zij wil zijn."* In een ander deel van de open antwoorden wordt de nadruk gelegd op 'normaal doen', zoals: *"Als iedereen gewoon normaal doet en de ander met rust laat is er weinig aan de hand."* Een derde groep geeft aan dat de aandacht voor dit onderwerp niet bijdraagt aan de acceptatie of deze juist tegenwerkt: *"Dit soort vragenlijsten dragen niet bij aan acceptatie en werken polariserend."* of *"Er wordt te veel aandacht aan gegeven, dat mensen echt het gevoel hebben de 'regenboog' 'in hun strot gedouwd te krijgen."*

Ook zijn er opmerkingen over verschillende opvattingen binnen de samenleving, afhankelijk van persoonlijke ervaringen, culturele of religieuze achtergrond en opvoeding. En wordt er soms onderscheid gemaakt tussen acceptatie van homoseksualiteit en kwesties zoals genderidentiteit. Toiletgebruik, genderneutrale toiletten en gesprekken over gender en seksualiteit in het onderwijs worden genoemd als onderwerpen waarover de meningen sterk uiteenlopen.

Ten slotte lichtten een aantal respondenten toe waarom zij er moeite mee zouden hebben als hun kind een lhbtq+ persoon zou zijn: *"Prima als mijn kind een lhbtq+'er zou zijn, maar ik zou het er wel moeilijk mee hebben, omdat de toekomst voor het kind een stuk moeilijker wordt dan wanneer je 'gewoon' bent. Afwijken roept helaas altijd reacties op."*

2.2 Acceptie lhbtq+ personen in de sociale omgeving

Figuur 2.3 Door wie en in hoeverre worden lhbtq+'ers normaal gevonden?

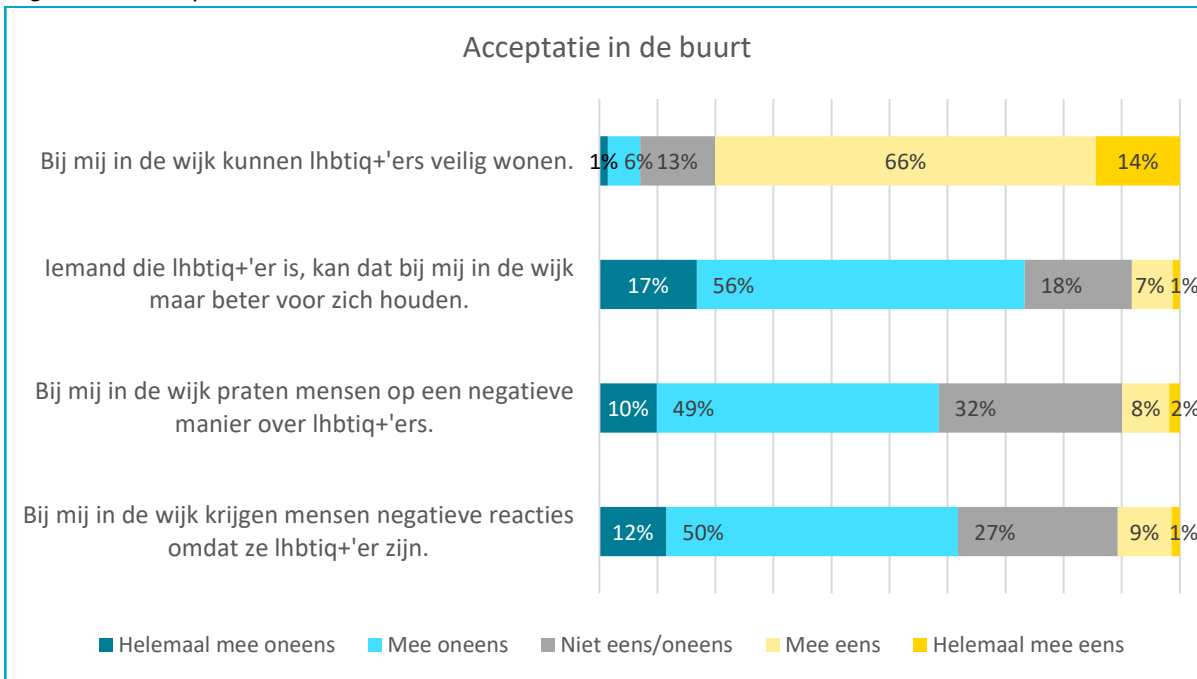
In de figuur hierboven wordt weergegeven in hoeverre het zijn van lhbtq+ persoon in de sociale omgeving normaal gevonden wordt. Een aantal zaken valt op. Huisgenoten, familie en vrienden, zo beoordelen respondenten, vinden lhbtq+ personen in grote meerderheid (helemaal) normaal. Buiten de eigen cirkel is dat volgens respondenten veel minder het geval. Met name de acceptatie in Zaanstad en in Nederland wordt laag ingeschat, hoewel bijna de helft van de respondenten hier neutraal op antwoord. Dat kan betekenen dat de respondenten geen inschatting kunnen geven of dat ze het idee hebben dat men in de buurt/wijk, Zaanstad en Nederland neutraal naar lhbtq+ personen kijkt. In de eigen straat is de acceptatie iets hoger dan in de wijk. Hoe verder weg, hoe negatiever men de acceptatie lijkt in te schatten. Respondenten geven ongeveer even vaak dat lhbtq+ personen in Zaanstad en in Nederland (helemaal) normaal worden gevonden als (helemaal) niet normaal worden gevonden.

Respondenten met een HBO/WO-opleiding geven vaker aan dat huisgenoten, familie en vrienden lhbtq+ personen (helemaal) normaal vinden.

2.3 Acceptatie in de fysieke omgeving

Als we kijken naar stellingen over de opvattingen over lhbtq+ personen in de wijk, dan zien we dat het overgrote deel de inschatting heeft dat het veilig wonen is voor lhbtq+ personen in de buurt. Als het gaat om negatieve reacties op lhbtq+ personen, geeft ook een deel aan dat ze daar geen duidelijk standpunt in hebben. Ook bij deze stellingen meldt een klein deel (8-10%) van de respondenten dat lhbtq+ personen zich beter niet kunnen outen of niet veilig kunnen wonen. Wat opvalt is dat respondenten uit de Zaanse dorpen positiever zijn over de acceptatie in de woonwijk dan respondenten uit Zaandam.

Figuur 2.4 Acceptatie in de buurt

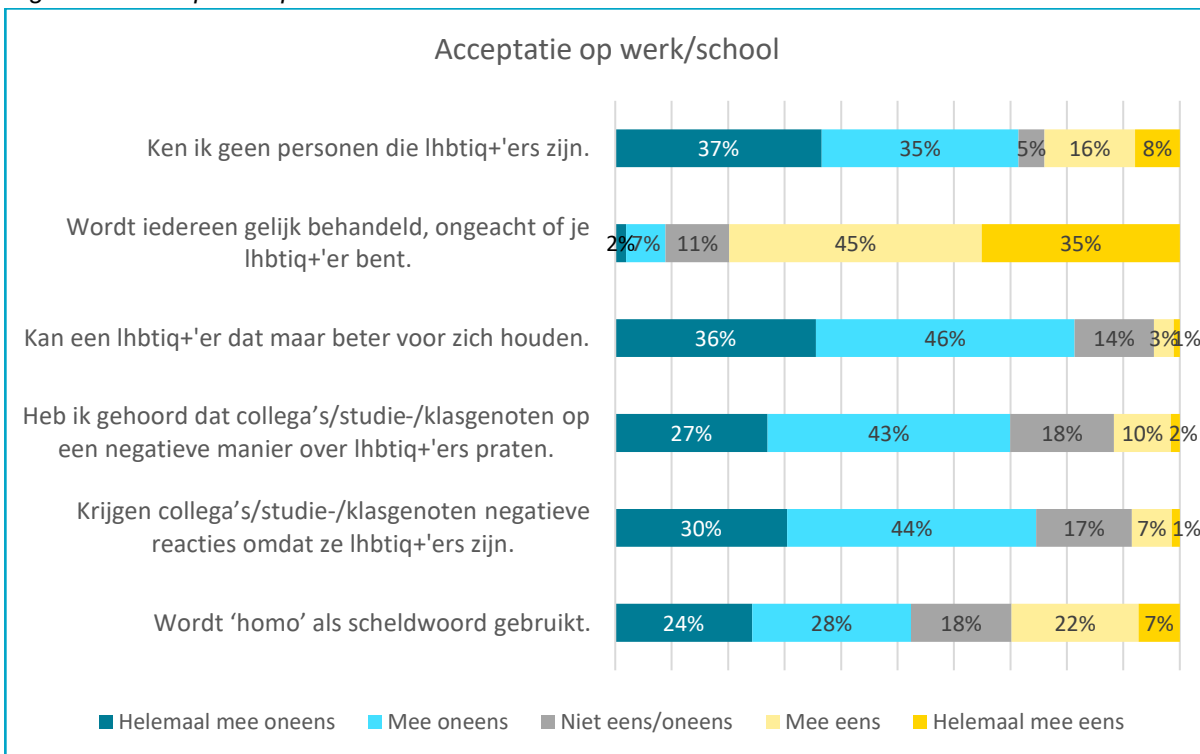

Uit de toelichting die respondenten konden geven, komt het volgende beeld naar voren: enkele respondenten benadrukken de acceptatie en het gebrek aan problemen, terwijl anderen juist wijzen op mogelijke spanningen, met name in wijken met diverse culturele achtergronden. Er zijn opmerkingen over negatieve houdingen, met name gericht op transgenders zoals *“In mijn woonomgeving hebben mensen geen moeite met homo's of lesbiennes, maar wel met al die andere vormen van gender”* of *“Lhbtq zijn teveel verschillende dingen. Gay/lesbisch geen probleem, maar men slaat door. Het wordt opgedrongen.”*. Veel respondenten zeggen dat het onderwerp niet vaak wordt besproken in de buurt en dat ze de houding van de hele wijk moeilijk kunnen beoordelen: *“Ik hoor er vrij weinig over in mijn wijk. Ik hoop dat men het accepteert, maar ik durf het dus niet met zekerheid te zeggen.”*. Het lijkt erop dat persoonlijke ervaringen en contacten met buurtgenoten een rol spelen in hoe mensen de houding in hun wijk waarnemen: *“De mensen die ik ken, groeten altijd en we maken een praatje. Dat betekent niet, dat iedereen altijd positief is. Ik kreeg door iemand in de afgelopen jaren tweemaal “homo!” achter me aan geroepen.”*.

2.4 Acceptatie in werk- schoolomgeving

De stellingen rondom werk en school zijn niet door iedereen ingevuld, met als belangrijkste reden dat niet alle respondenten naar school of werk gaan. De tendens is echter hetzelfde als bij de andere thema's. Een groot deel van de respondenten geeft aan dat lhbtqi+ personen op het werk gelijk worden behandeld, dat zij dat niet voor zich moeten houden en dat ze geen negatieve reacties krijgen van collega's of klasgenoten. Maar ook hier valt op dat 12% van de respondenten meldt dat collega's of medestudenten op een negatieve manier over lhbtqi+ personen praten en geeft bijna één op de drie aan dat 'homo' nog steeds als scheldwoord wordt gebruikt. Ook geeft 9% aan dat lhbtqi+ personen niet gelijk behandeld worden op werk/school. Acceptatie is dus nog niet overal helemaal vanzelfsprekend.

Figuur 2.5 Acceptatie op werk/school

Uit de open antwoorden komt het volgende beeld: over het algemeen lijkt op de werkvloer/school de acceptatie van homo's en lesbiennes hoger te zijn dan voor andere groepen binnen de lhbtqi+-gemeenschap.

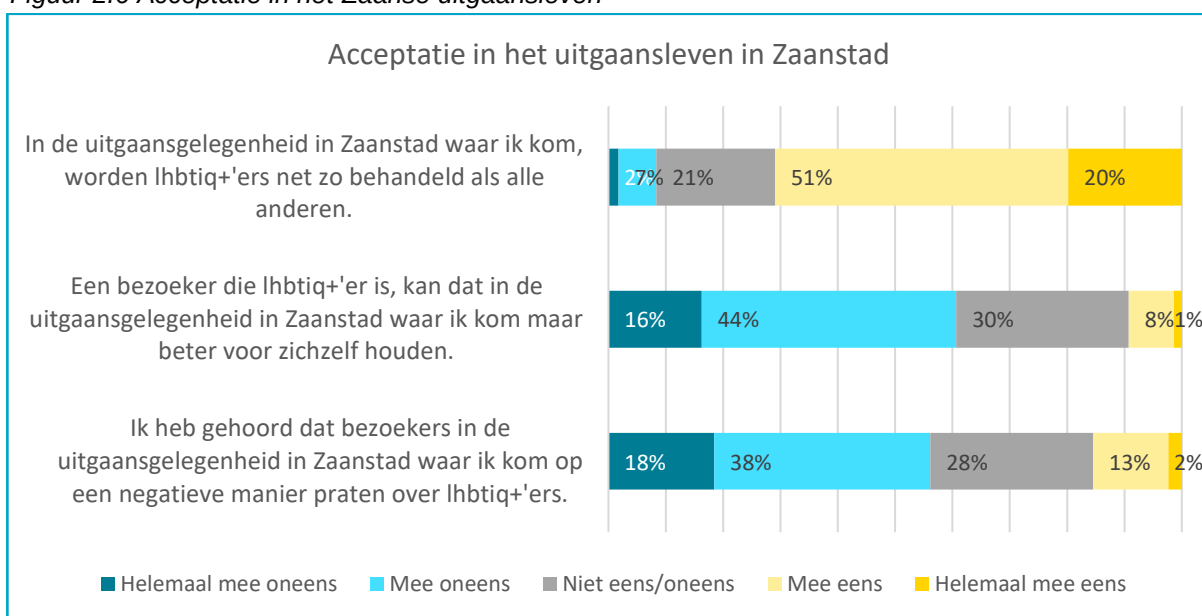
Sommige respondenten merken op dat het gebruik van het woord 'homo' als scheldwoord in Nederland nog steeds ingeburgerd is, hoewel het misschien niet altijd bedoeld is om lhbtqi+ personen te kwetsen. Er zijn ook positieve ervaringen gedeeld, zoals opmerkingen over open-minded bedrijven en de veilige werksfeer tussen collega's. Er wordt opgemerkt dat er nog steeds ruimte is voor verbetering in de acceptatie, vooral met betrekking tot transgenderpersonen en andere minder bekende groepen binnen de lhbtqi+-gemeenschap.

2.5 Lhbtqi+ personen bij het uitgaan in Zaanstad niet overal veilig

Deze keer is in de vragenlijst expliciet gevraagd naar ervaringen met acceptatie van lhbtqi+ personen in het Zaanse uitgaansleven. Hierdoor kunnen we de uitkomsten niet vergelijken met de vorige meting, toen werd gevraagd naar het uitgaansleven algemeen, ook was de vorige meting tijdens de sluiting van de horeca in verband met Covid19. Deze keer geven veel respondenten aan dat zij weinig uitgaan in Zaanstad en dat zij daardoor geen goed antwoord kunnen geven op de stellingen.

71% van de onderzochte paneleden geeft aan dat lhbtqi+ personen in het Zaanse uitgaansleven net zo worden behandeld als alle anderen. Bijna 10% zegt dat dit niet het geval is. 9% geeft aan dat lhbtqi+ personen hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit beter voor zich kunnen houden in de Zaanse uitgaansgelegenheden. Bijna één op de zes respondenten geeft aan dat er in Zaanse uitgaansgelegenheden waar zij komen op een negatieve manier over lhbtqi+ personen gepraat wordt. Dit betekent dat het voor lhbtqi+ personen niet op alle plekken veilig is om zichzelf te zijn.

Figuur 2.6 Acceptatie in het Zaanse uitgaansleven

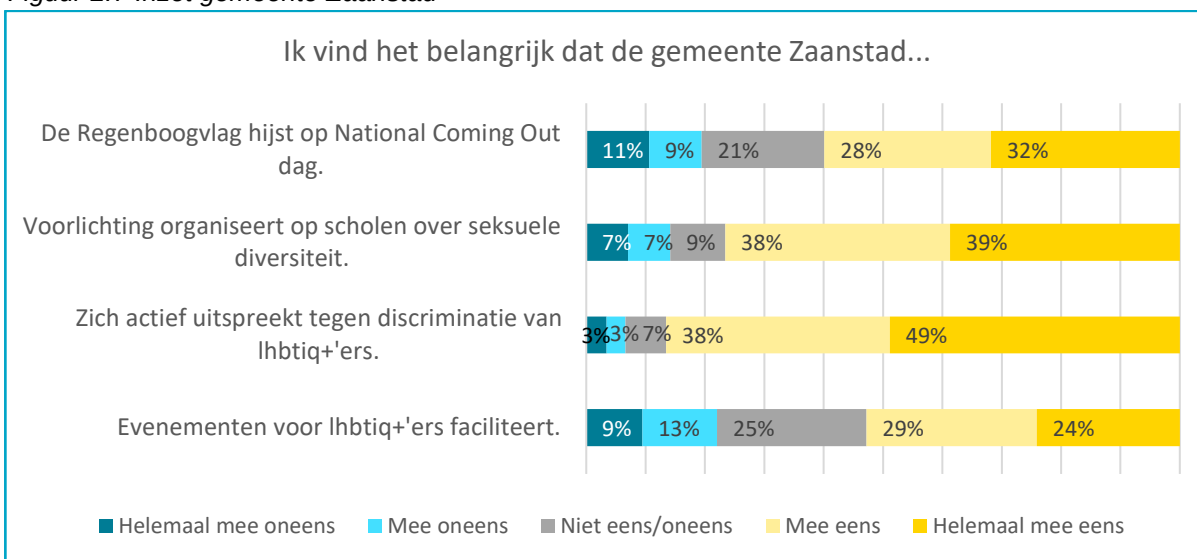
Meer dan de helft van de respondenten heeft geen antwoord gegeven op de vragen over de ervaringen in het uitgaansgelegenheden in Zaanstad. Sommigen vermelden in de toelichting dat ze in de gelegenheden waar ze komen geen problemen ervaren, terwijl anderen speculeren over mogelijke problemen, vooral als lhbtqi+ personen zich 'extravagant' gedragen. Opvallend is dat enkele respondenten zeggen dat de acceptatie afhankelijk is van het gedrag van lhbtqi+ personen, waarbij 'normaal gedrag' als minder problematisch wordt ervaren.

2.6 Inzet gemeente voor acceptatie lhbtq+ personen

Dat de gemeente op scholen voorlichting organiseert over seksuele diversiteit vindt 77% van de respondenten belangrijk. Een groter deel (87%) van het panel vindt het belangrijk dat de gemeente zich actief uitspreekt tegen discriminatie van lhbtq+ personen. Ook het hijsen van de Regenboogvlag vindt een meerderheid van de respondenten belangrijk. 20% geeft aan dat zij dit niet belangrijk vinden. Ongeveer de helft van de respondenten vindt het faciliteren van evenementen voor lhbtq+ personen door de gemeente belangrijk.

Vrouwen vinden het belangrijker dat de gemeente zich op de verschillende terreinen inzet dan mannen. Verder zijn er geen duidelijke verschillen tussen groepen te onderscheiden.

Figuur 2.7 Inzet gemeente Zaanstad

In de toelichting die respondenten konden geven op deze stellingen reageren met name respondenten die tegen inmenging van de gemeente op lhbtq+-kwesties zijn. Sommigen vinden dat het faciliteren van aparte evenementen voor de lhbtq+-gemeenschap contraproductief is en tot negativiteit kan leiden. Er is in de open antwoorden weerstand tegen 'overdreven' aandacht, vlaggen en speciale evenementen. Zo wordt genoemd dat de gemeente zich moet richten op kerntaken en niet te veel betrokken moet zijn bij kwesties als acceptatie van de lhbtq+-gemeenschap.

Lhbtq+ personen kunnen zichzelf prima organiseren *“zonder dat er belastinggeld naartoe gaat”*. Er is in de open antwoorden dan ook kritiek op het door de gemeente organiseren van aparte bijeenkomsten voor de lhbtq+-gemeenschap. Sommigen zien het als positieve discriminatie en vinden dat evenementen voor iedereen toegankelijk moeten zijn, terwijl anderen vinden dat het nodig is om acceptatie te bevorderen. Sommigen uiten hun bezorgdheid over het idee van positieve discriminatie, zoals het hijsen van de Regenboogvlag op specifieke dagen. Ze vragen zich af waarom er geen vergelijkbare aandacht is voor andere groepen.

Er is veel verdeeldheid over voorlichting op lagere scholen, met de opvatting dat jonge kinderen nog onschuldig zijn en niet *“met deze kwesties moeten worden geconfronteerd”*.

3. Acceptatie op veel vlakken achteruitgegaan: vergelijking 2021-2023

Op veel stellingen en onderwerpen zien we een verschuiving naar minder acceptatie van lhbtq+ personen. Als er verschillen met de vorige meting zijn gevonden, zijn de uitkomsten van deze metingen negatiever dan in de vorige meting. Hieronder worden per deelthema de stellingen uitgelicht die statistisch significante verschillen laten zien.

Algemene acceptatie lager dan vorige meting

Op onderstaande stellingen zien we significante verschuivingen ten opzichte van de vorige meting. Op al deze stellingen zien we verschuivingen naar *minder* acceptatie.

- Ik vind het normaal dat homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen met elkaar kunnen trouwen.
Huwelijken van homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen worden *minder* geaccepteerd: in 2021 was 65% het helemaal eens met deze stelling, in 2023 61%.
- Ik vind het aanstootgevend als twee mannen elkaar in het openbaar zoenen.
Ik vind het aanstootgevend als twee vrouwen elkaar in het openbaar zoenen.
Het publiekelijk zoenen door homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen wordt *vaker* als aanstootgevend gezien: in 2021 was 32/33% het helemaal oneens met de stellingen, in 2023 27/28%.
- Ik heb er moeite mee als mensen van geslacht willen veranderen/in transitie willen gaan.
Meer respondenten hebben er moeite mee als mensen van geslacht willen veranderen: in 2021 was 45% was het helemaal oneens met de stelling, in 2023 38%.
- Mijn vriend(inn)en en kennissen praten op een positieve manier over lhbtq+ personen.
Ook zien we dat vrienden en kennissen *minder* vaak op een positievere manier over lhbtq+ personen praten: in 2021 gaf 21% aan het helemaal eens te zijn met de stelling, in 2023 17%.
- Ik zou het prima vinden als mijn kind een lhbtq+ persoon blijkt te zijn.
Ten slotte geven *minder* respondenten aan het prima te vinden als hun kind een lhbtq+ persoon zou zijn: in 2021 gaf 42% aan het helemaal eens te zijn met de stelling, in 2023 37%.

Acceptatie in de omgeving op alle vlakken achteruitgegaan

Op alle fronten zien respondenten de acceptatie van lhbtq+ personen significant *achteruitgaan*. Bij huisgenoten, familie en vrienden is de acceptatie minder. Ook in de straat, buurt, Zaanstad en Nederland is de acceptatie volgens de respondenten minder dan in de vorige meting. We zien dat in alle gevallen het % dat aangeeft dat het zijn van lhbtq (helemaal) normaal wordt gevonden is gedaald en dat het % dat aangeeft dat het zijn van lhbtq (helemaal) *niet* normaal wordt gevonden in alle categorieën is gestegen.

Tabel 1 Verschillen in antwoorden 2021-2023 op de vraag in hoeverre lhbtq+ normaal wordt gevonden door...

	(Helemaal) normaal		(Helemaal) niet normaal	
	2021	2023	2021	2023
Door mijn huisgenoten	81%	75%	4%	6%
Door mijn familie	76%	69%	6%	7%
Door mijn vriendenkring	78%	72%	3%	5%
In mijn straat	49%	43%	9%	12%
In mijn buurt/wijk	40%	31%	15%	19%
In Zaanstad	35%	27%	17%	25%
In Nederland	36%	25%	17%	24%

In de buurt en op werk of school

Op de stelling 'Iemand die een lhbtq+ persoon is, kan dat bij mij in de wijk maar beter voor zich houden', wordt deze keer *minder* vaak met (helemaal) oneens beantwoord (2021 77%, in 2023: 73%). Er wordt ditmaal significant *vaker* aangegeven dat er op een negatieve manier over lhbtq+ personen gepraat op werk of school (2021: 74% (helemaal) oneens, in 2023: 70% (helemaal) oneens).

Ondersteuning gemeente minder belangrijk

Minder respondenten onderschrijven de stelling dat de gemeente zich actief moet uitspreken tegen discriminatie van lhbtq+ personen (2021: 54% helemaal eens, in 2023: 49% helemaal eens). Ook vinden ditmaal *minder* respondenten het belangrijk dat de gemeente op scholen voorlichting organiseert over seksuele diversiteit (2021: 85% (helemaal) eens, in 2023: 77% (helemaal) eens).

Deel 2: Het perspectief van lhbtq+ personen in Zaanstad

Samenvatting

Eind 2013 vond de tweede meting in Zaanstad plaats naar de acceptatie en discriminatie van lhbtq+ personen. Hiervoor is zowel een enquête uitgezet onder het Zaanpanel (inwoners van Zaanstad die een paar keer per jaar bevraagd worden over een aantal onderwerpen) als onder de doelgroep zelf. Er is dus vanuit twee perspectieven gekeken naar acceptatie en discriminatie van lhbtq+ personen: vanuit het perspectief van lhbtq+ personen zelf en vanuit het perspectief van Zaanse inwoners in het algemeen.

Hieronder volgt de samenvatting van het onderzoek vanuit het perspectief van de doelgroep zelf. In totaal hebben 144 lhbtq+ personen de vragenlijst ingevuld. Vergeleken met de eerste meting uit 2021 is de vragenlijst op een aantal onderdelen aangepast. Zo is er een duidelijker onderscheid gemaakt tussen negatieve reacties op basis van seksuele oriëntatie en negatieve reacties op basis van genderidentiteit. Verder zijn er vragen toegevoegd over de rol van omstanders.

Zaanse lhbtq+ personen hebben te maken met negatieve reacties en geweld

Bijna de helft (44%) van de respondenten met een homo-, lesbische-, bi- of panseksuele oriëntatie en 60% van de respondenten met een transgender/fluïde of non-binaire genderidentiteit had het afgelopen jaar te maken met negatieve reacties vanwege hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit, zoals afkeurende blikken, schelden, duwen of slaan.

Lhbtq+ personen kunnen niet overal en altijd zichzelf zijn

Afhankelijk van hoe veilig men zich voelt, wordt er in sommige contexten wel en in andere contexten niet besloten om open te zijn over de seksuele oriëntatie of genderidentiteit, zoals bijvoorbeeld hand in hand lopen. Zowel wat betreft genderidentiteit als wat betreft seksuele oriëntatie zijn de respondenten het meest open bij hun vrienden (93% over genderidentiteit en 91% over seksuele oriëntatie), gevolgd door het gezin (77% over genderidentiteit en 87% over seksuele oriëntatie). Het minst open is men in het openbaar vervoer, binnen de geloofsgemeenschap en op de sportschool of sportvereniging. Jongeren en respondenten zonder startkwalificatie zijn minder open over hun seksuele oriëntatie bij andere familieleden en in het uitgaansleven. Respondenten ouder dan 65 jaar zijn opener over hun seksuele oriëntatie in het openbaar vervoer en in de sportschool.

Bekend maakt bemind

De geënquêteerde lhbtq+ personen voelen zich het meest geaccepteerd bij hun vrienden (92%) en gezin (80%). Het zijn vaker jongeren, transgenderpersonen en mensen met een migratieachtergrond die zich niet geaccepteerd voelen binnen het gezin.

In veel mindere mate voelt men zich geaccepteerd in andere settings. Op werk/school voelt 65%, in het uitgaansleven 61%, in de eigen buurt 51%, in Zaanstad 43% en binnen de geloofsgemeenschap 39% zich geaccepteerd.

Het zijn vaker jongeren die zich niet geaccepteerd voelen op het werk, op school of in de buurt.

Veiligheid

Aan respondenten is voor een aantal situaties gevraagd in hoeverre men zich daar veilig voelt. Het meest veilig voelt men zich in het lhbtq+-uitgaansleven, 86% van de respondenten geeft aan zich daar (helemaal) veilig te voelen. In het 'andere' uitgaansleven voelt 44% zich (helemaal) veilig. Twee derde (68%) voelt zich (helemaal) veilig op werk/school en 52% op de sportschool of sportvereniging. In de eigen buurt voelt 65% zich (helemaal) veilig en in Zaanstad 53%. Het minst veilig voelt men zich in het openbaar vervoer, 46% van de ondervraagden zegt zich daar (helemaal) veilig te voelen. Het zijn vaker respondenten onder de 27 jaar die zich niet veilig voelen op het werk of in school.

Relatief veel lhbtqi+ personen maken zich onzichtbaar of vermijden plekken omdat ze zich daar onveilig voelen. Van de respondenten gedraagt zich 41% in het openbaar anders dan zij zouden willen, zij lopen bijvoorbeeld niet hand in hand. Een op de vier (24%) mijdt plekken vanwege angst voor negatieve reacties op hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit en 22% kleedt zich in het openbaar niet zoals zij zouden willen. Zij dragen bijvoorbeeld geen regenboogkleding of make-up. Het zijn vaker jongeren en transgenderpersonen die plekken mijden vanwege angst voor negatieve reacties vanwege seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

Het zijn vaker jongeren die zich in het openbaar anders gedragen dan zij zouden willen, zoals niet hand in hand lopen. Het zijn vaker non-binaire/fluïde personen die zich in het openbaar anders kleden dan zij zouden willen.

Lhbtqi+ personen houden veel voor zichzelf

Ervaringen met discriminatie, verbaal of fysiek, zorgt voor angst, onveiligheid, verdriet en boosheid. Opvallend is dat een kwart (26%) van de mensen hier niet met anderen over spreekt, maar dit voor zichzelf houdt. Een klein deel (5%) van de lhbtqi+ personen zegt aangifte te doen bij de politie.

Omstanders

In de meeste gevallen dat respondenten te maken hadden met ongewenste situaties waren er omstanders aanwezig, veelal mensen die het slachtoffer kende. In een derde van de gevallen was het slachtoffer alleen.

De omstanders die aanwezig waren en die het slachtoffer kende, namen het in 29% van de gevallen verbaal voor het slachtoffer op en in 11% beschermden ze het slachtoffer fysiek en/of kwamen ze tussenbeide, in 4% van de gevallen keerden ze zich tegen het slachtoffer en deden mee. De omstanders die het slachtoffer niet kende, namen het in 7% van de gevallen verbaal voor het slachtoffer op, in 20% van de gevallen deden ze mee. Omstanders alarmeerden nooit de politie.

Geen verbetering in ervaren discriminatie

Respondenten is gevraagd om een inschatting te geven of zij het afgelopen jaar meer of minder dan in voorgaande jaren te maken kregen met ongewenst gedrag of vaker situaties vermeden vanwege hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

Van de respondenten geeft 47% aan dat dit gelijk gebleven is, 38% zegt dat het toegenomen is en 15% zegt dat het is afgenomen.

Vergeleken met de meting 2021

Omdat dit een tweede meting betreft kan een vergelijking gemaakt worden tussen beide metingen (2021 versus 2023). Omdat de vragenlijst op onderdelen is aangepast, geldt dit niet voor alle onderdelen. Niet alle gevonden verschillen zijn statistisch significant. Wat wel significant verschilt:

- De respondenten voelen zich in 2023 minder geaccepteerd in het uitgaansleven dan in 2021. In 2023 voelde zich 18% (helemaal) niet geaccepteerd in het uitgaansleven tegenover 9% in 2021.
- De respondenten in 2023 zeggen vaker zich (helemaal) niet veilig te voelen op school/werk dan in 2021.
- In 2023 zijn er meer respondenten die hun ervaringen met ongewenst gedrag bespreken. In 2021 gaf 40% van de ondervraagden aan deze ervaringen met niemand te bespreken, in 2023 is dat 24%.

1. Inleiding

Dit deel van het rapport geeft de resultaten weer van een enquête die in november/december 2023 is afgenomen onder Zaanse lhbtq+ personen. Zij zijn bereikt via mailinglijsten van het lhbtq+-netwerk, aankondigingen op sites en in nieuwsbrieven (waaronder het Zaanstad Journaal) en via social media, zoals X en Facebook.

Achterhaald is hoe zij zich in Zaanstad voelen. Zijn zij open over hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit, hoe beleven zij de mate van acceptatie en voelen zij zich veilig? Ook is gekeken of er het afgelopen jaar sprake is geweest van discriminatie.

In totaal hebben 144 lhbtq+ personen de vragenlijst ingevuld. De eerste vraag die bij onderzoek altijd wordt gesteld is: zijn de gegevens representatief? Vertegenwoordigen deze 144 mensen de totale doelgroep? Het antwoord hierop is nee. Of in ieder geval kan daar geen antwoord op gegeven worden, omdat de totale doelgroep niet bekend is. Er kan dus niet achterhaald worden of de samenstelling qua leeftijd, opleiding etc. overeenkomt met de totale doelgroep.

Maar maakt dat de resultaten minder relevant? Het antwoord daarop is ook nee. Het onderzoek is zeker waardevol. Deze 144 mensen hebben hun ervaringen gedeeld voor wat betreft acceptatie en discriminatie. En op basis van die ervaringen kunnen zeker conclusies getrokken worden. De precieze omvang van discriminatie kan niet in een getal uitgedrukt worden. Maar dit onderzoek geeft een inschatting van hoe het gesteld is met inclusie van lhbtq+ personen in onze samenleving en in welke mate zij zichzelf kunnen zijn en gediscrimineerd worden.

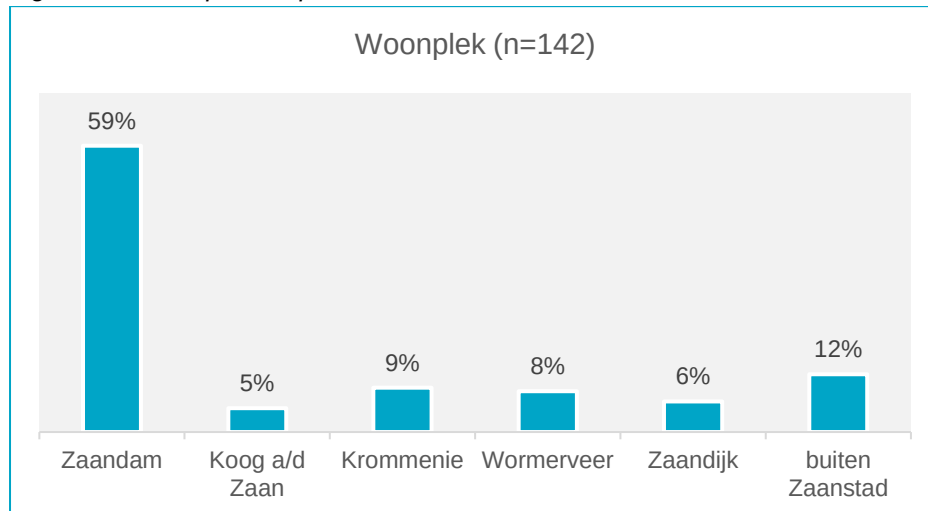
In dit rapport wordt steeds gekeken of er verschillen zijn in ervaringen op basis van bijvoorbeeld gender, leeftijd, opleidingsniveau, wijk etc. Deze verschillen zijn steeds getoetst. In de tekst worden alleen significante verbanden ($p < .05$) genoemd.

2. Achtergrondkenmerken onderzochte doelgroep

Woonplek

In totaal hebben 144 mensen de vragenlijst ingevuld. Hiervan woont 88% in Zaanstad. Het merendeel (59%) is afkomstig uit Zaandam.

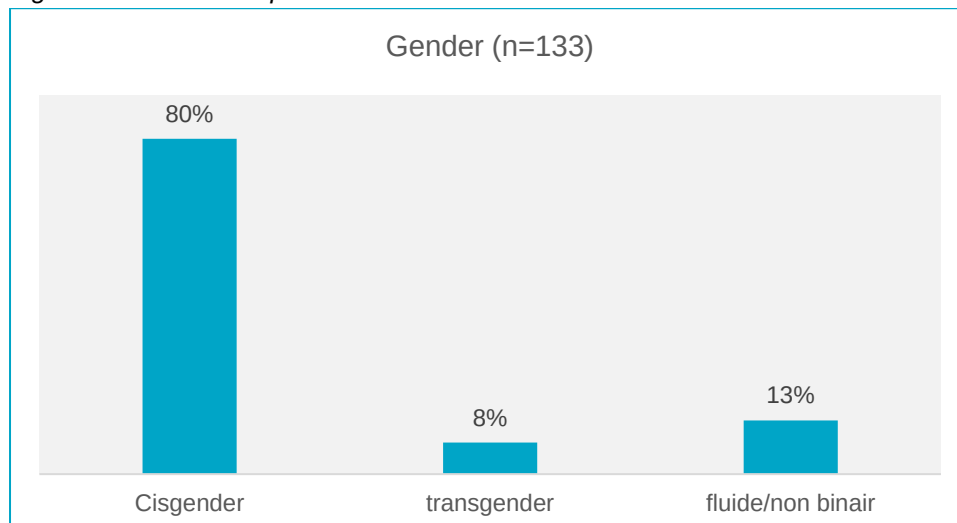
Figuur 2.1 Woonplek respondenten

Gender

Een op de acht van de respondenten (80%) is een cisgender. Dat betekent dat zij zich goed voelen bij het geslacht dat is geregistreerd bij hun geboorte. 13% van de respondenten is non-binair of omschrijft hun gender als fluïde en 8% van de respondenten is een transgender persoon.

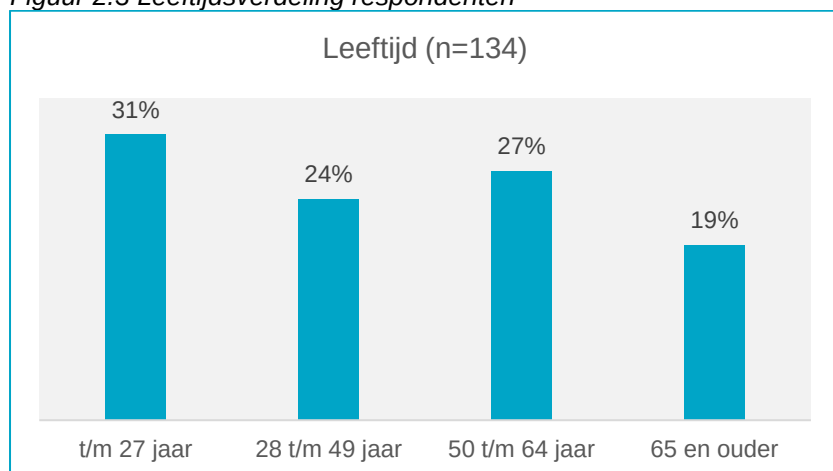
Figuur 2.2 Gender respondenten

Leeftijd

De respondenten zijn tussen de 15 en 81 jaar. Een derde (31%) is jonger dan 28 jaar en 19% is 65 jaar of ouder, de overige 51% is tussen de 28 en 65 jaar.

Figuur 2.3 Leeftijdsverdeling respondenten

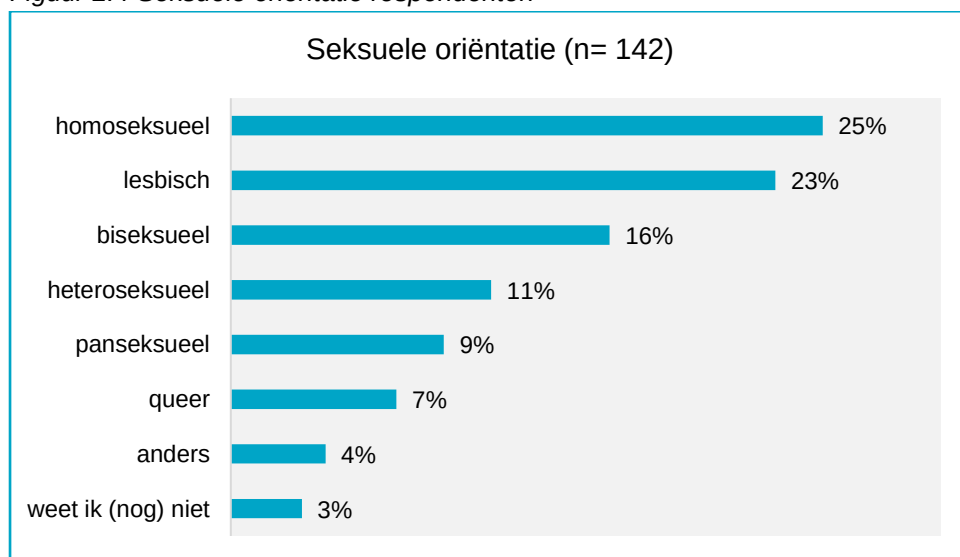
Migratieachtergrond

Van de respondenten heeft 10% een migratieachtergrond.

Seksuele oriëntatie⁵

Bijna de helft (48%) van de respondenten heeft een lesbische of homoseksuele oriëntatie. Een op de zes (16%) is biseksueel, 9% panseksueel, 7% queer en 11% heteroseksueel. Van de respondenten geeft 3% aan het (nog) niet te weten en 2% is asexueel.

Figuur 2.4 Seksuele oriëntatie respondenten

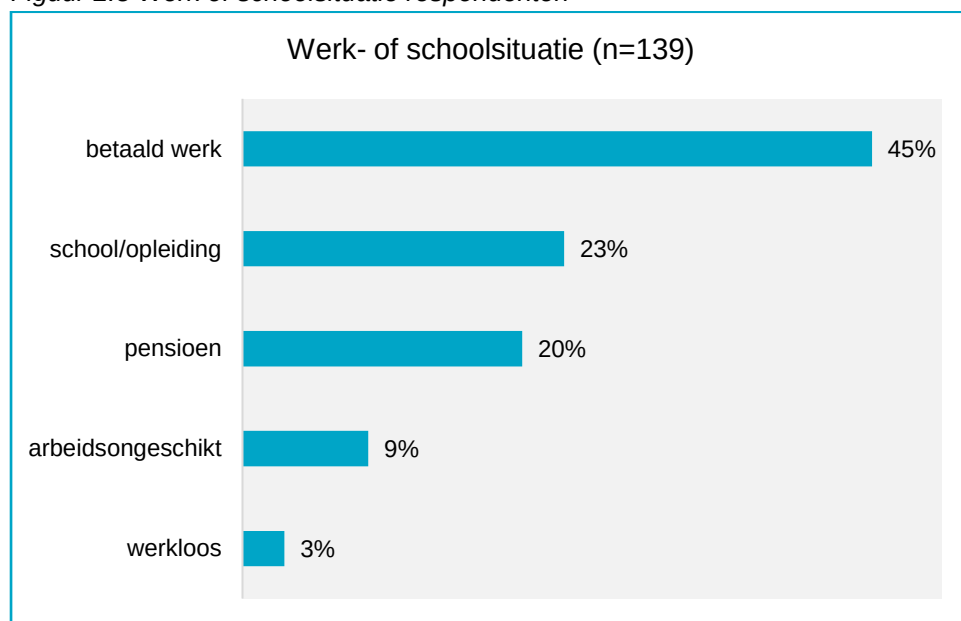

Werk- of schoolsituatie

Het merendeel van de respondenten werkt (45%) of zit op school (23%). Een op de vijf (20%) is met pensioen, 9% is arbeidsongeschikt en 3% is werkloos.

⁵ **Panseksueel**: seksuele oriëntatie gericht op personen van alle genderidentiteiten en biologische geslachten. **Queer**: wordt gebruikt door mensen die zichzelf niet willen identificeren met een vaststaande gender- of seksuele oriëntatie. Of die zich juist willen identificeren met iets wat niet heteroseksueel of cisgender is..

Figuur 2.5 Werk of schoolsituatie respondenten

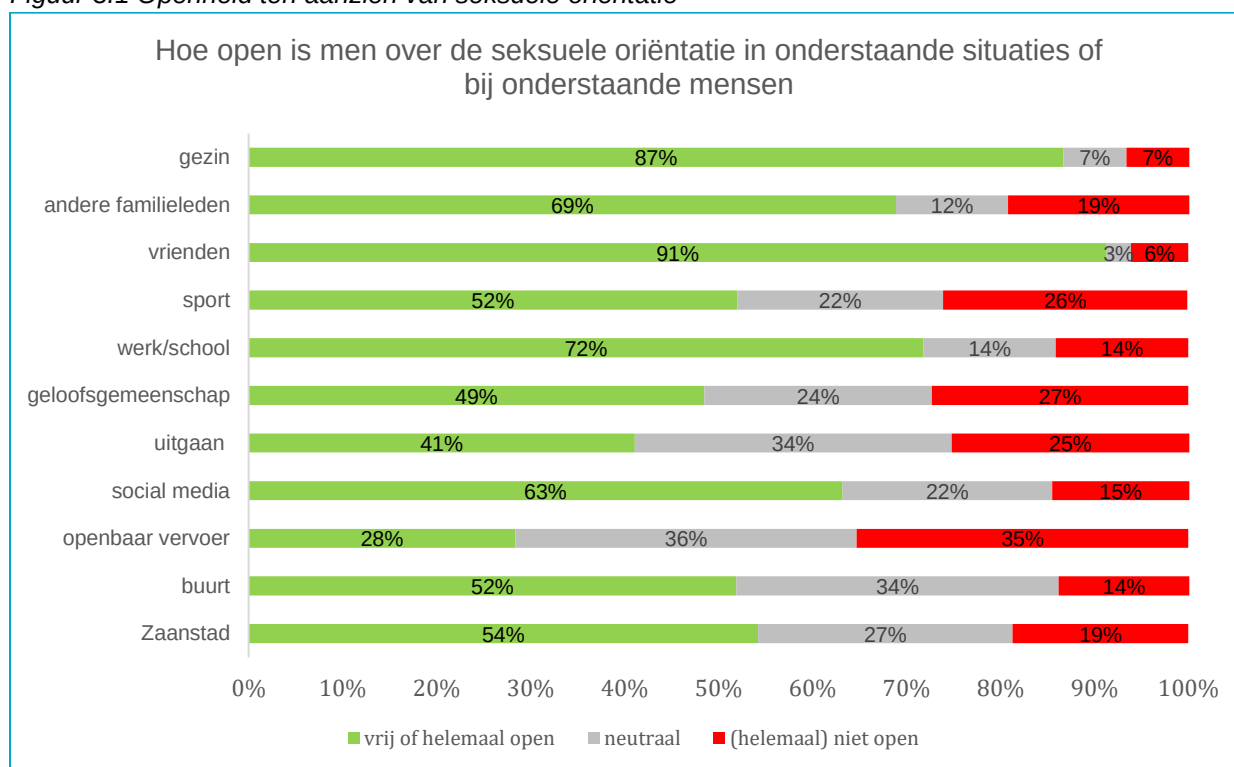
3. Resultaten

3.1 Coming out

Een belangrijke graadmeter om vast te stellen hoeveel vrijheid lhbtq+ personen ervaren om te zijn wie ze zijn, is de mate waarin ze ervoor uitkomen een andere seksuele oriëntatie of genderidentiteit te hebben dan de norm. Afhankelijk van hoe veilig men zich voelt, wordt er in sommige contexten wel en in andere contexten niet besloten om open te zijn. In tegenstelling tot de vorige meting hebben we in deze meting een onderscheid gemaakt tussen openheid over seksuele oriëntatie en openheid over genderidentiteit. Figuur 3.1 geeft aan in hoeverre respondenten open zijn over hun seksuele oriëntatie. Mensen met een heteroseksuele oriëntering zijn niet geïnccludeerd. Figuur 3.2 geeft de openheid over de genderidentiteit. Respondenten met een cisgender⁶ zijn niet geïnccludeerd.

Zowel wat betreft genderidentiteit als wat betreft seksuele oriëntatie zijn de respondenten het meest open bij hun vrienden, gevolgd door het gezin. Maar ook hier is geen sprake van een volledige openheid. Bij vrienden geeft 6% en binnen het gezin 7% van de respondenten aan niet (helemaal) open te zijn over de seksuele oriëntatie. Het minst open over de seksuele oriëntatie is men in het openbaar vervoer, binnen de geloofsgemeenschap en op de sportschool of sportvereniging.

Figuur 3.1 Openheid ten aanzien van seksuele oriëntatie

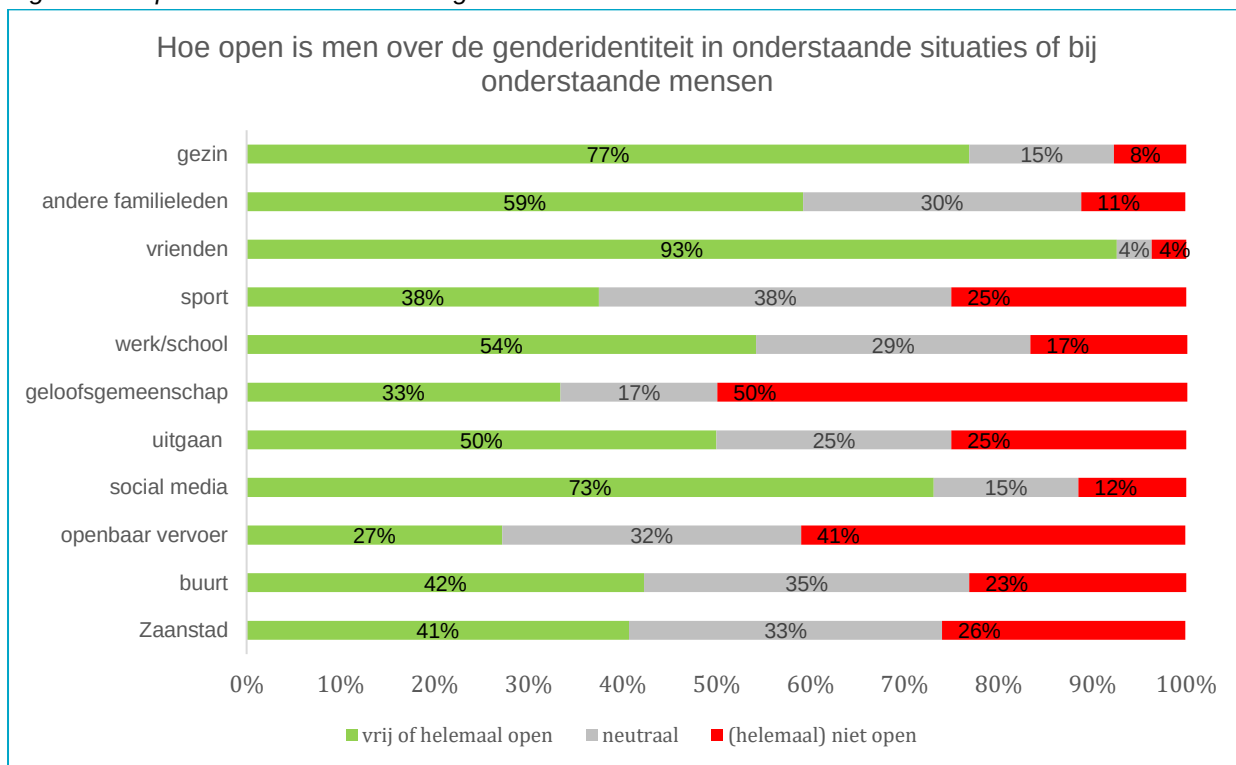

Voor wat betreft de genderidentiteit is 8% binnen het gezin en 4% bij vrienden niet (helemaal) open. Het minst open over de genderidentiteit is men binnen de geloofsgemeenschap en in het openbaar vervoer.

⁶ Cisgender is iemand van wie de genderidentiteit overeenkomt met het geboortegeslacht.

- Respondenten jonger dan 27 jaar en respondenten zonder startkwalificatie zijn minder open over hun seksuele oriëntatie bij andere familieleden en in het uitgaansleven.
- Respondenten met een cisgender en respondenten zonder migratieachtergrond zijn opener over hun seksuele oriëntatie bij andere familieleden.
- Respondenten ouder dan 65 jaar zijn opener over hun seksuele oriëntatie in het openbaar vervoer en in de sportschool.

Figuur 3.2 Openheid ten aanzien van genderidentiteit

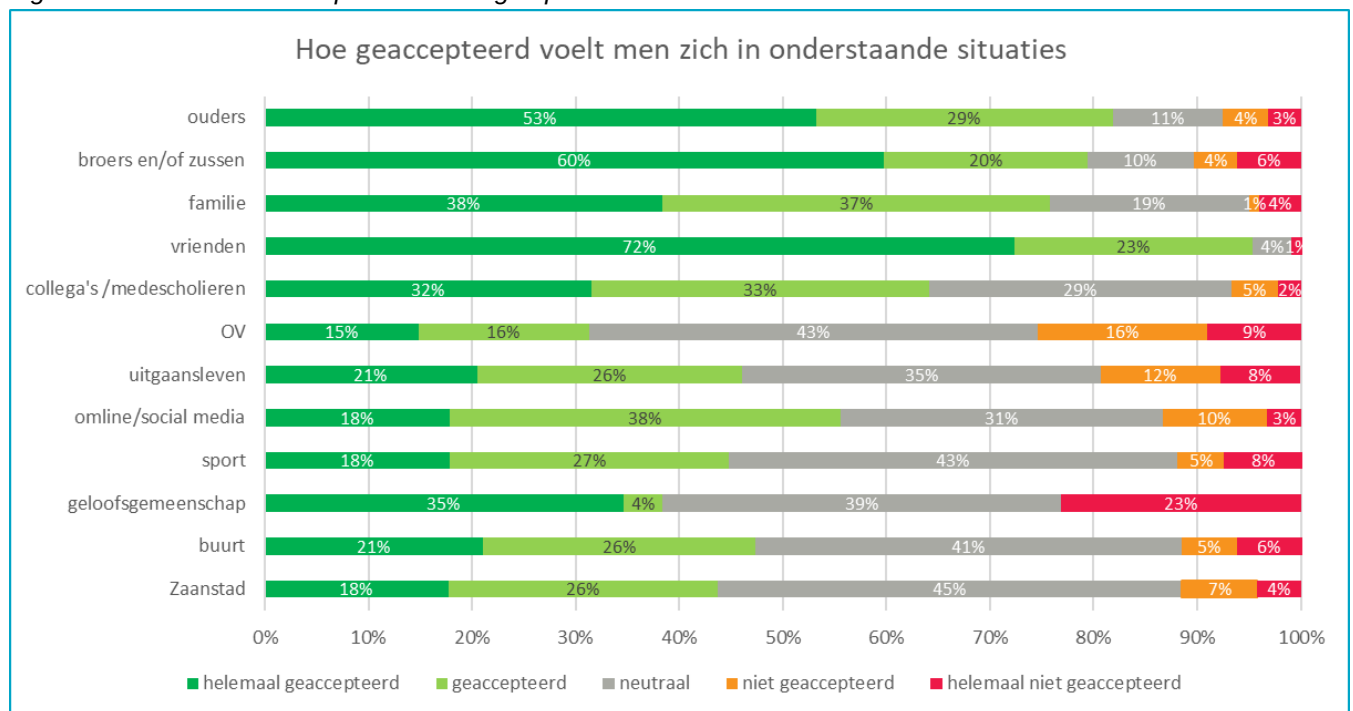

- Respondenten jonger dan 27 jaar en respondenten met een migratieachtergrond zijn minder open over hun genderidentiteit in het gezin.
- Respondenten jonger dan 27 jaar en respondenten met een fluïde of non-binaire genderidentiteit zijn minder open over hun genderidentiteit bij andere familieleden.
- Respondenten jonger dan 27 jaar en respondenten met een fluïde of non-binaire genderidentiteit zijn minder open over hun genderidentiteit op school of het werk.
- Respondenten met een fluïde of non-binaire genderidentiteit zijn minder open over hun genderidentiteit in het openbaar vervoer, in de geloofsgemeenschap en op de sportschool of sportvereniging.
- Respondenten jonger dan 27 jaar zijn minder open over hun genderidentiteit op de sportschool.
- Respondenten jonger met een MBO-niveau zijn minder open over hun genderidentiteit in Zaanstad dan respondenten zonder startkwalificatie en HBO/WO-opgeleiden

3.2 Acceptatie

Acceptatie betekent dat je kunt zijn wie je wilt zijn, ook als je leefstijl of genderidentiteit niet conform de norm is. De geënquêteerde lhbtq+ personen voelen zich het meest geaccepteerd bij hun vrienden. 92% voelt zich daar (helemaal) geaccepteerd. Bij broers en zussen en ouders voelt 89% respectievelijk 82% zich (helemaal) geaccepteerd. In veel mindere mate is dit het geval binnen de geloofsgemeenschap. 39% geeft aan zich daar (helemaal) geaccepteerd te voelen. Ook tijdens het uitgaansleven, in de buurt of in Zaanstad is de acceptatie een stuk lager dan binnen de vertrouwde omgeving van familie en vrienden. 61% voelt zich tijdens het uitgaansleven, 51% in de eigen buurt en 43% in Zaanstad (helemaal) geaccepteerd.

Figuur 3.3 Gevoel van acceptatie in de afgelopen 12 maanden

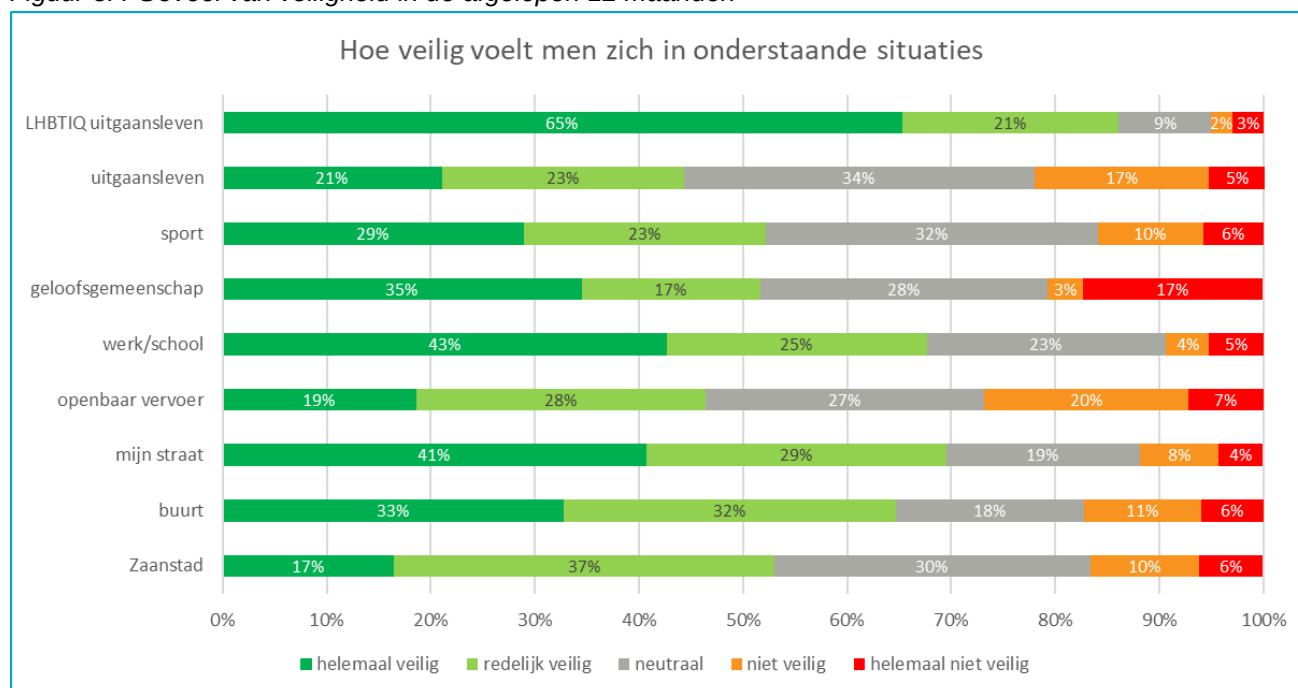
- Het zijn vaker jongeren, transgenderpersonen en mensen met een migratieachtergrond die zich als lhbtq+ persoon niet geaccepteerd voelen binnen het gezin.
- Het zijn vaker jongeren die zich als lhbtq+ persoon niet geaccepteerd voelen op het werk of op school.
- Het zijn vaker jongeren die zich als lhbtq+ persoon niet helemaal geaccepteerd voelen in de buurt.

3.3 Veiligheidsbeleving

Veiligheid is belangrijk om zich in de samenleving vrij te durven bewegen. Het gevoel veilig te zijn is een fundamentele menselijke behoefte. Lhbtq+ personen kunnen uitgescholden worden en te maken krijgen met fysiek geweld vanwege hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit. Dit geeft gevoelens van onveiligheid. Aan respondenten is voor een aantal situaties gevraagd in hoeverre men zich daar veilig voelt. Het veiligst voelt men zich in het lhbtq+-uitgaansleven. 86% van de respondenten geeft aan zich daar (helemaal) veilig te voelen. In het uitgaansleven voelt 44% zich (helemaal) veilig. Twee derde (68%) voelt zich (helemaal) veilig op werk/school en 52% op de sportschool of sportvereniging. Binnen de geloofsgemeenschap geeft 52% aan zich (helemaal) veilig te voelen. Het minst veilig voelt men zich

in het openbaar vervoer. 46% van de ondervraagden zegt zich daar (helemaal) veilig te voelen. In de eigen buurt voelt 65% zich (helemaal) veilig en in Zaanstad 53%.

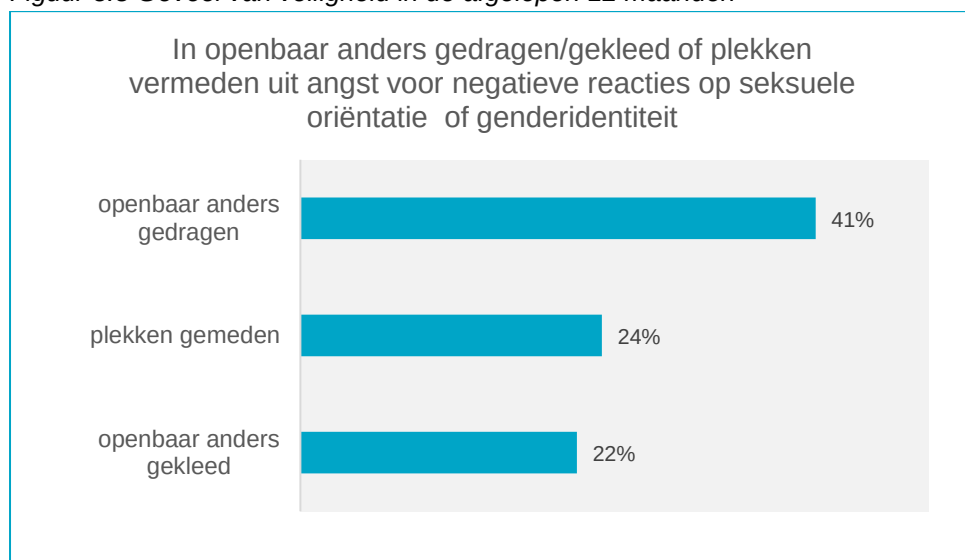
Figuur 3.4 Gevoel van veiligheid in de afgelopen 12 maanden

- Het zijn vaker respondenten onder de 27 jaar die zich niet veilig voelen op het werk of op school.

Een aantal lhbtq+ personen maakt zich onzichtbaar of vermijdt plekken waar ze zich onveilig voelen. Van de respondenten gedraagt 41% zich in het openbaar anders dan zij zouden willen. Zij lopen bijvoorbeeld niet hand in hand. Een op de vier (24%) mijdt plekken vanwege angst voor negatieve reacties op hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit en 22% kleedt zich in het openbaar niet zoals zij zouden willen. Zij dragen bijvoorbeeld geen regenboogkleding of make-up.

Figuur 3.5 Gevoel van veiligheid in de afgelopen 12 maanden

- Het zijn vaker respondenten jonger dan 27 jaar en transgenderpersonen die plekken mijden uit angst voor negatieve reacties op hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit.
- Het zijn vaker respondenten jonger dan 27 jaar die zich in het openbaar anders gedragen dan zij zouden willen (denk bijvoorbeeld aan niet hand in hand lopen).
- Het zijn vaker non-binaire/fluïde personen die zich in het openbaar anders kleden dan zij zouden willen.

3.4 Negatieve reacties en geweld in de openbare ruimte

Genderidentiteit

Van de respondenten die zich niet identificeren als cisgender (n=25) had de afgelopen 12 maanden 56% naar eigen zeggen te maken met afkeurende blikken vanwege hun genderidentiteit. 48% is uitgescholden en 32% is terechtgekomen in een vijandige sfeer. 36% is bedreigd of gepest via social media en 12% is persoonlijk bedreigd. Een op de vijf (20%) is geduwd of ongewenst aangeraakt, 12% is bespuugd en 4% is geslagen of geschopt vanwege hun genderidentiteit.

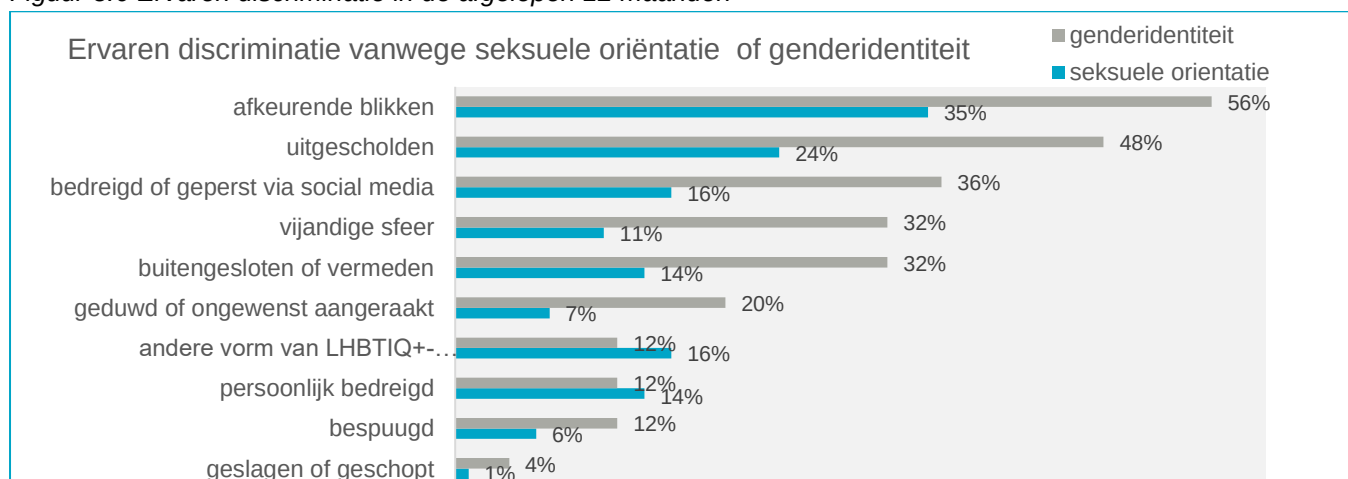
Van de respondenten had 60% het afgelopen jaar te maken met minimaal één vorm van de negatieve reacties als genoemd in figuur 3.5.

Seksuele oriëntatie

Van de respondenten die zich niet identificeren met een heteroseksuele oriëntatie (n=101) had de afgelopen 12 maanden 35% te maken met afkeurende blikken vanwege hun seksuele oriëntatie. 24% is uitgescholden en 11% is terechtgekomen in een vijandige sfeer. 16% is bedreigd of gepest via social media en 14% is persoonlijk bedreigd. 7% is geduwd of ongewenst aangeraakt. 6% is bespuugd en 1% is geslagen of geschopt vanwege hun seksuele oriëntatie.

Van de respondenten had 42% het afgelopen jaar te maken met minimaal één vorm van de negatieve reacties als genoemd in figuur 3.5.

Figuur 3.6 Ervaren discriminatie in de afgelopen 12 maanden

* Telt op boven 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk zijn

- Het zijn minder vaak 65-plussers die te maken kregen met afkeurende blikken.

Van de respondenten met een lesbische, homoseksuele, panseksuele of biseksuele oriëntatie heeft 16% een andere vorm van geweld meegemaakt en van de respondenten met een fluïde of non-binaire genderidentiteit of transgenderpersonen 12%. Genoemd wordt onder meer *'het verbranden van regenboogvlaggen', 'nare berichten op social media', 'gerichte post ontvangen van een religieuze gemeenschap met uitleg over wat er fout is aan lhbt', 'Jeetje, alleen maar negatief. Ik maak wel eens vervelende dingen mee, maar ze knikken ook wel eens vriendelijk en soms zelf zo maar een high-five op straat.'*

Box 1: Toelichting van ervaren discriminatie

- *Op school, waar ik als 72 jarige voorlichting gaf, in het kader van Paarse vrijdag.*
- *Collega's die aangeven de aandacht voor lhbtq+ acceptatie maar overdreven te vinden.*
- *Dat ik na coming-out bij buurtorganisaties altijd opnieuw vertrouwen moet winnen en dat het oké is als ik maar normaal doe, dus niet praten over dates ofzo.*
- *diefstal regenboogvlag, vernielen vlaggenstok.*
- *Door schelden, en roepen, ik heb wel in een vraagesprek interview gesprek de voorbeelden genoemd, dat maakt het inzichtelijk waar het dan omgaat. Om hierin verbetering in te kunnen brengen zijn voorbeelden belangrijk om te laten weten, waarom het dan zoveel met je geaardheid doet.*
- *Er zijn collega's die in discussies mij vragen stellen, wie is nou de man in huis. Dat komt, omdat ik vroeger veel van mijn vader heb geleerd. Hij zei altijd, als er iets stuks is, als je het zelf niet kan betalen, dan kan je het zelf doen. Ik noem het maar, wat de man doet in een hetero relatie. Ik ga de discussie niet uit de weg. Maar mijn vrouw heeft er wel last van. Dat voelt niet goed.*
- *Gerichte post ontvangen van een religieuze gemeenschap met uitleg over "wat er fout is aan lhbt".*
- *Grensoverschrijdend gedrag in het OV.*
- *Hoe weet ik "vanwege" ? Tijdens het uitgescholden worden voor "griezel" zeggen ze er niet bij waarom ik dat ben.. daarom heb ik beide aangevinkt. Ik ben duidelijk "anders" maar heb geen blauw haar.*
- *ik word vaak door personen aangesproken als meneer terwijl ik gekleed en mij uit als vrouw. Vooral op mijn werk in de winkel achter de kassa heb ik hier last van.*
- *In de fik gestoken regenboogvlaggen, gestolen regenboogvlaggen.*
- *Je weet dat in Zaandam teveel andere overtuigingen zijn, waardoor je, je anders gaat gedragen zodat zij het niet door hebben.*
- *Jeetje, alleen maar negatief. Ik maak wel eens vervelende dingen mee maar ze knikken ook wel eens vriendelijk en soms zelf zo maar een high-five op straat.*
- *Nare berichten op social media tegenover de lhbtq+ gemeenschap*
- *Op paarse vrijdag als je helemaal open bent. Dan maken mensen nare opmerkingen, krijg je rare blikken en filmen ze je.*
- *Pesten op werk*
- *Regenboogbank besmeurd met verf, Regenboogvlag verbrand*
- *Schelden, dreigen, intimideren*
- *Tijdens de Zaanpride bedreigd gevoeld door mensen van buitenlandse afkomst die de bullekerk in de gaten hielden*
- *Uitgelachen*
- *Verbranden van regenboogvlaggen*

3.5 Negatieve reacties en geweld bij instanties

Aan respondenten is gevraagd of zij de afgelopen 12 maanden bij bepaalde instanties of professionals te maken kregen met discriminatie gerelateerd aan seksuele oriëntatie. Aangezien de groep die contact had met instanties klein is (n=21), worden geen percentages weergegeven maar worden de absolute aantallen genoemd. Van de respondenten die te maken hadden met een sollicitatieprocedure gaf één respondent aan bij de sollicitatieprocedure discriminatie te hebben ervaren op basis van seksuele oriëntatie of genderidentiteit; 6 respondenten ervoeren dit in contact met zorgverleners, 4 respondenten in het contact met de politie en eveneens 4 respondenten in het contact met de gemeente.

Respondenten konden onder 'anders' zelf toelichten waar zij zich gediscrimineerd voelden. Er wordt onder meer genoemd dat er sprake was van discriminatie op school, werk en straat.

Box 2: Toelichting anders*

- COA ..in Zaandam boat camp
- Contact met collega's
- Dat het in openbaar wordt opgedrongen.
- De vraag is nu! is schelden en roepen! Discriminatie? Zo Ja, dan kan de Politie ook vertellen dat er aangifte gedaan kan worden? Ik heb wel in 2019-2020 -2021 met agenten gesproken en ook wel in een vergadering van LHBTI+   verteld en werd gezegd, schelden kunnen we niets mee. Dit kan dan verbeterd worden.
- door leidinggevende
- Met mensen op straat en burea
- nee, nergens.
- Op m'n werk als docent
- op straat
- Tijdens mijn baan
- nee, nergens.
- op school
- Sociale isolatie
- Voornamelijk misgendering (aanspreken met meneer)

3.6 Gevoelens na discriminatie

Gevraagd is aan respondenten die te maken hadden met een van voornoemde vormen van discriminatie hoe zij zich hierna voelden. Zij voelen zich onder meer angstig, gekwetst, boos, verdrietig, neutraal en ongeaccepteerd.

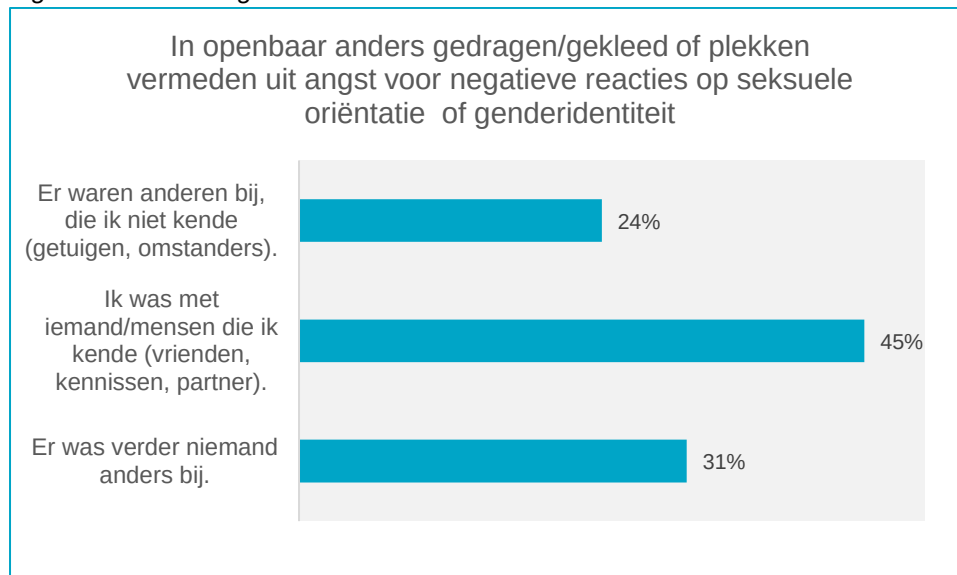
Box 3: Verder wordt genoemd ten aanzien van gevoelens na discriminatie

- Alleen (n=2)
- Angstig (n=3)
- Angstig en depressief
- Bang
- Bewust dat er nog een lange weg voor respect en acceptatie te gaan is
- Buitengewoon vervelend
- Dat gaf een naar gevoel
- De dreiging voelt niet fijn. Je past je maar steeds aan. Ik loop met mijn man als gewone vrienden op straat en winkels.
- Erg boos en verdrietig
- Erg vervelend, gekwetst
- Even geschrokken, daarna het snel losgelaten
- Gefrustreerd, alsof ik van een andere planeet kom
- Geïrriteerd
- Heel vervelend, verdrietig
- Het beïnvloedt me niet heel veel
- Ik heb mij zeer onveilig gevoeld en ben enorm bang geweest
- Ik trek me er weinig van aan
- Ik voelde me kwetsbaar en wilde naar huis te gaan
- Ik werd boos, heb geprobeerd achter de organisatie te komen, vanwaar ze mijn naam en adres hadden gekregen, maar dit was afgeschermd.
- Ik werd er heel gefrustreerd door.
- Kut 2x
- Kwaad 2x
- Kwaad, angstig, afgewezen om wie je bent
- kwetsbaar
- Moedeloos. Het wordt alleen maar erger.
- Neutraal 2x
- Neutraal, maar achteraf voelde ik schaamte of het gevoel dat ik mij moest verantwoorden.
- Niet begrepen
- Niet echt prettig. En je voelde meteen de negatieve energie terwijl paarde vrijdag een leuke positieve dag moet zijn.
- Niet enorm bedreigd, de uitschelden was op verre afstand en ik was met vrienden
- Niet heel erg fijn
- Niet je zelf mogen zijn. Verdrietig. Onveilig.
- Niet op mijn gemak, aangevallen en bedreigd
- Niet prettig, en niet welkom.
- Niet prettig, Het voelt, dat ik altijd mijn vrouw verdedigen moet. Mijn vrouw heeft er wel last van.
- Niks sta erboven
- Ongeaccepteerd door bepaalde mensen
- Ongemakkelijk
- Ongemakkelijk en gestoord maar niet onveilig aangezien de opmerkingen veelal van kinderen komen
- Onheus bejegend, juist omdat ik mezelf ook zie als activiste
- Onprettig en ongewenst
- Onveilig
- Redelijk op mijn hoede en beetje angstig
- Slecht
- Slecht en onveilig
- super boos
- Verdrietig
- Verdrietig en boos
- Verdrietig, omdat ik vroeger hiermee zo gepest en zoveel pijn van ervaren heeft, dat ik het dan soms als mensen schelden zoals afgelopen jaar de beelden gelijk op je netvlies heb staan. Wat we kunnen verbeteren zijn gastlessen en meer op Scholen spreken over geaardheid van diverse LHBTI* Medemensen gesproken kunnen worden; ik denk dat je dan Leerlingen beter Inspraak en Inzicht kan geven in deze problematiek.
- Vervelend, vooral omdat het duidelijk maakt dat je jezelf niet kan zijn omdat je dan agressie kan verwachten
- Verwonderd en een beetje teleurgesteld. En ook strijdbaar: er is nog werk aan de winkel in normaliseren.
- zeer boos en ik heb kritiek op de school, hoe daar mee om is gegaan !! 2 Moslim jongeren hoefde niet deel te nemen aan dat uur voorlichting !

3.7 Omstanders

Meestal waren er omstanders aanwezig wanneer respondenten te maken hadden met ongewenste situaties, veelal mensen die het slachtoffer kende. In bijna een derde van de gevallen was het slachtoffer alleen.

Figuur 3.8 Aanwezigheid van omstanders

De omstanders die aanwezig waren en die het slachtoffer kende, namen het in 29% van de gevallen verbaal voor het slachtoffer op en in 11% beschermden ze het slachtoffer fysiek of kwamen ze tussenbeide. In 4% van de gevallen keerden ze zich tegen het slachtoffer en deden mee. De omstanders die het slachtoffer niet kende, namen het in 7% van de gevallen verbaal voor het slachtoffer op, in 20% van de gevallen deden ze mee. Opvallend dat zowel de bekende als onbekende omstanders nooit de politie alarmeerden.

Figuur 3.9 Acties van omstanders

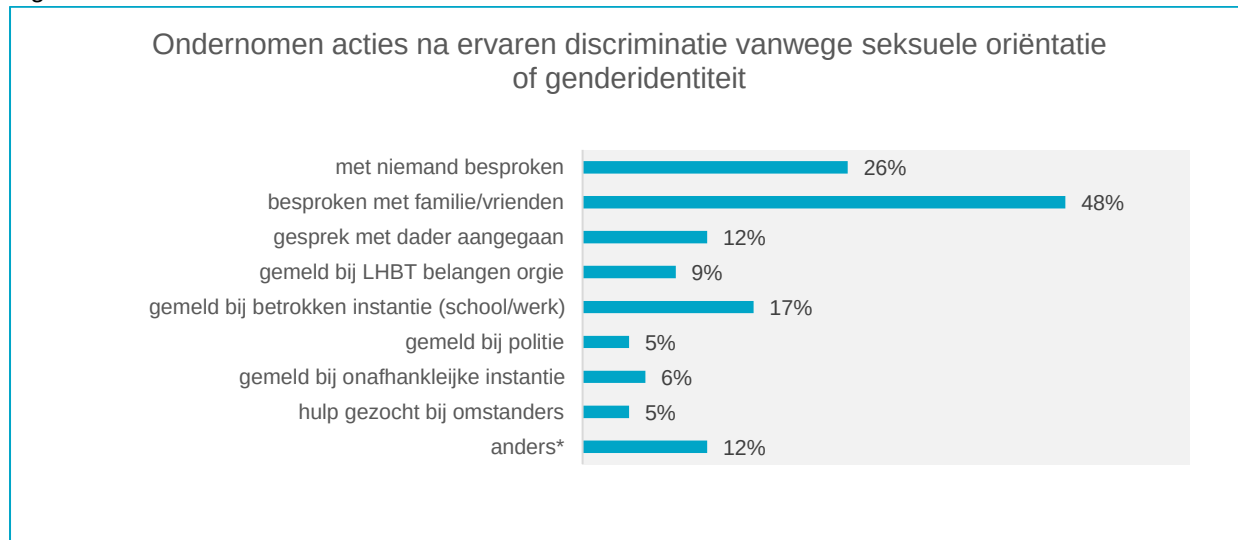

* Telt op boven 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk zijn. Bij 'anders' wordt onder meer genoemd: gewoon weggaan; meedoen en uitlachen; niks, we konden alleen maar snel weggaan om verdere agressie te vermijden; we zijn allebei slachtoffer; ben docent op een school en het was tijdens de Paarse Vrijdagles.

3.8 Ondernomen acties na ervaren discriminatie

Meld- en registratiegegevens van discriminatie laten slechts een fractie zien van de ervaren discriminatie van lhbtq+ personen. Mensen melden vaak niet, onder meer omdat zij denken dat dit toch geen zin heeft. Van de respondenten die te maken hadden met discriminatie bespreekt een kwart (26%) de ervaren discriminatie met niemand. Bijna de helft (48%) bespreekt het met familie en/of vrienden. 12% zegt dat zij het gesprek met de dader zijn aangegaan en 8% geeft aan het bij de betrokken instantie te melden (school of werkgever). 5% van de respondenten die te maken had met discriminatie meldt dit bij de politie en 6% bij een onafhankelijke instantie zoals Discriminatie.nl.

Figuur 3.10 Ondernomen acties na ervaren discriminatie

* Telt op boven 100% omdat meerdere antwoorden mogelijk zijn

Box 4: Verder worden als acties genoemd

- Contactpersoon, die met Politie en Wijkteam en met schoolgemeenschap in verbinding staat.
- Een boos berichtje op social media. de politiek er bij betrokken, nieuwsartikelen over laten schrijven..
- Helaas is er niets aan te doen. Ik kan mensen niet verplichten om mijn met mevrouw aan te spreken.
- Ik heb een artikel geschreven
- In mijn Zaanse Regenboogteam besproken.
- Niks, er wordt toch niks tegen gedaan
- Omdat ik me niet bedreigd voelde, heb ik 'dat klopt!' terug geroepen en erom gelachen met mijn vrienden
- Wij hebben een leeftijd bereikt dat we andere keuzes maken. We zijn van Zaandam vertrokken naar Assendelft. En een huis gekocht in het buitenland om na pensionering te emigreren. Gewoon omdat wij er klaar mee zijn.

- Het zijn vaker non-binaire/fluïde personen die het met niemand bespreken.
- Het zijn vooral 28-50-jarigen die het met familie/vrienden bespreken.

3.9 Discriminatie in de tijd

Respondenten is gevraagd om een inschatting te geven of zij het afgelopen jaar meer of minder dan voorgaande jaren te maken kregen met ongewenst gedrag of vaker situaties vermeden vanwege hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit.

Van de respondenten geeft 47% aan dat dit gelijk gebleven is, 38% zegt dat het toegenomen is en 15% zegt dat het is afgenomen.

Figuur 3.11 Ervaren discriminatie vergeleken met voorgaande jaren

- Vooral respondenten uit Koog aan de Zaan en Zaandijk geven aan dat het minder is geworden.

Toekomst

Van de respondenten acht 25% het niet waarschijnlijk en 9% zeer waarschijnlijk in de komende 12 maanden in een onveilige situatie terecht te komen vanwege het feit dat men een lhbtq+ persoon is.

3.10 Ideeën om veiligheid te vergroten

Aan respondenten is gevraagd wat hen zou kunnen helpen om hun veiligheid te vergroten of de gevolgen van discriminatie te verminderen. Genoemd worden voorlichting, zichtbaarheid vergroten, handhaving, bewustzijnsverandering, inzet omstanders en minder zichtbaarheid.

Box 5: Tips en ideeën om veiligheid te vergroten

Voorlichting

- Voorlichting medewerkers publieke functies
- Hier is een hele brede aanpak voor nodig qua voorlichting
- Voorlichting
- Uitleg op scholen of iemand als ik laten langskomen voor een uurtje

Bewustzijnsverandering

- Dat mensen niet meer in hokjes denken. Menszijn staat voorop met respect voor elkaar. Het leren hiervan moet al op school en thuis gebeuren.
- Alleen al open mogen zijn.
- Betere landelijke acceptatie
- Denk dat er weinig direct aan gedaan kan worden, mensen moeten het gewoon leren begrijpen
- Respect voor elkaar
- Meer acceptatie
- Meer bekendheid er aan geven, hoe het is als je als getrouwd stel, bij het zelfde bedrijf werkt geaccepteerd wordt naar normen en waarden.
- Waken voor de verdere vertrutting van de maatschappij. Niet accepteren dat onze gemeenschap wordt weggezet als ideologie.
- zwijgen en mij stil houden

Inzet omstanders

- Meer mensen aanspreken op kwetsend gedrag
- Dat mensen die het zien er iets aan doen

Handhaving

- Meer toezicht op plekken die niet te vermijden zijn zoals het station
- Meer politie op drukke plekken
- Strengere aanpak overheid en betere verlichting in bijv fietstunnels
- Zwaardere straffen zodat mensen het wel uit hun hoofd laten
- Minder stigmatiseren op tv en vanuit de politiek de mensen de straffen verhogen. En meer handhaving
- Indien nodig snelle respons van politie met de zekerheid dat anti-lhbtq+ discriminatie/bedreiging als hoofdreden wordt genomen voor eventuele vervolging.
- Veel meer buurt regie door wijkagent (nog nooit gezien) wijkteams (onzichtbaar)
- sancties,

Laagdrempelige ondersteuning

- Het kantoor van de Zaanse regenboog zou op een meer zichtbare plek moeten worden gevestigd, zodat men ons makkelijker kan vinden en binnen kan lopen voor informatie en andere gesprekken/zaken.

Zelfbescherming

- Mezelf bewapenen

Meer zichtbaarheid

- Meer zichtbaarheid (2x)
- Op school veel meer aandacht besteden aan diversiteit. Nog meer zichtbaarheid in Zaandam. Aanspreekpunt waar je je verhaal kwijt kan.
- Open gesprekken te voeren, ik vind het ook leuk en fijn in Fetisj kleding over straat te gaan en dat blijf ik doen. Dit brengt ook veel positieve reacties op, schelden hoort niet!
- persoonlijk niets nodig, maar meer zichtbare LHBTIQ leden, daar maak ik me soms zorgen over.
- flyer, posters in flats weet ik veel.

Minder zichtbaarheid

- Ophouden met dit soort overdreven aandacht geven. Het zorgt juist voor haat.
- Het enige wat je kan doen is er niet voor uitkomen in veel situaties om problemen te voorkomen
- Mij normaal en gewoon gedragen. Niet provocerend.
- Regenboog alfabet verkleinen

Verder

- Ik denk dat er niets mogelijk is
- mezelf te blijven
- Minder open zijn is denk ik wel de enige manier om het te vermijden.
- Minder taboe
- niets. gelukkig heb ik nog nooit een onveilige situatie meegemaakt. Daarnaast begeef ik me ook niet zozeer in de hele lhbt+ groepen/settings e.d.
- Normalisering van Queer en transpersonen als gelijkwaardige burgers en dienstverlening vanuit overheid, op scholen, bij verenigingen en bedrijven en media
- Providing a safe house for LGBT+ Refugee and asylum seekers, as its not safe at all in mixed camps
- Verplaats me van het overvolle vluchtelingen kamp naar het huis op de gemeente

4. Vergelijking 2021-2023

Aangezien de meting ook in 2021 is uitgevoerd kan een vergelijking worden gemaakt tussen beide metingen. Hierbij moet opgemerkt worden dat de vragenlijst in 2023 gedeeltelijk is aangepast. Zo is er een duidelijker onderscheid gemaakt tussen ervaringen met discriminatie op basis van seksuele oriëntatie en op basis van genderidentiteit. Ook zijn er vragen toegevoegd over de rol van omstanders. Dit maakt een vergelijking tussen beide jaren niet op alle onderdelen mogelijk. In dit hoofdstuk worden alleen de statistisch significante verschillen beschreven tussen beide jaren. Dus als een onderdeel hier niet genoemd wordt, betekent dit dat het verschil tussen beide jaren statistisch niet significant is, dan wel dat dit betreffende onderdeel vanwege een andere vraagstelling niet vergelijkbaar is.

Tabel 4.1 Verschillen 2021 -2023

	2021	2023
Voelen zich (helemaal) niet geaccepteerd in het uitgaansleven	9%	18%
Met niemand besproken na ervaren discriminatie vanwege seksuele oriëntatie of genderidentiteit	40%	24%
Voelen zich vaker (helemaal) niet veilig op school/werk		9%

- Vergeleken met 2021 worden negatieve ervaringen vaker besproken. In 2021 gaf 40% van de ondervraagden aan ervaringen met discriminatie met niemand te bespreken, in 2023 is dat gedaald naar 24%.
- De onderzochte respondenten voelen zich in 2023 minder geaccepteerd in het uitgaansleven dan in 2021; 18% voelde zich in 2023 (helemaal) niet geaccepteerd in het uitgaansleven tegenover 9% in 2021.
- De onderzochte respondenten in 2023 geven vaker aan zich (helemaal) niet veilig te voelen op school/werk dan in 2021.

gemeente Zaanstad

Stadhuisplein 100, 1506 MZ Zaandam
Postbus 2000, 1500 GA Zaandam

T 14 075
www.zaanstad.nl